

Редакция жетістігі: 14 жылдық тарих, 120 мыңнан аса публикация

ТАҒЫЛЫМ

2011 жылдың наурызынан бастап шығады

XV бөлім

№10 (140)

Қазан
2025 жыл

«Educational Sciences Index» Қазақстан педагогтарының ғылыми-әдістемелік мақалаларының базасында индекстеу жүргізіліп, «Edunews.kz» ақпараттық агенттігі арқылы республиканың педагог қауымына таратылады

Басылым Қазақстан Республикасы
Байланыс және ақпарат министрлігінде есепке
қойылып, 2011 жылдың 26 қаңтарында №11349-ж
тіркеу куәлігі берілген

МАЗМҰНЫ

Баситова Назгуль Ярмухамедовна,	3
<i>Культура общения и уважение в цифровую эпоху.....</i>	<i>3</i>
Ахметова Алмагул Апетаевна,	4
<i>Қазақ тілін оқытудағы тілдесім әрекеті</i>	<i>4</i>
Шукирбекова Салтанат Токтаровна,	5
<i>Развитие речевой культуры студентов колледжа на уроках русского языка.....</i>	<i>5</i>
Кайркулова Зухра Токшиликновна,	6
<i>Применение возможностей цифровых технологий в преподавании специальных дисциплин.....</i>	<i>6</i>
Сонурова Мехирам Мухтаровна,	8
<i>Принципы педагогического общения и формирование имиджа педагога.....</i>	<i>8</i>
Малаева Г. А.,.....	9
<i>Технология организации эвристической учебно-профессиональной деятельности студентов.....</i>	<i>9</i>
Дюсембекова Ардак Канатхановна,	11
<i>Ахмет Байтұрсынов қазақ тілтану ғылымының атасы</i>	<i>11</i>
Дүйсенбекова Шынар Омрзақовна,	13
<i>Надежность как конкурентное преимущество: предиктивное обслуживание в эпоху автоматизации.....</i>	<i>13</i>
Омарова Сауле Амирхановна,.....	14
<i>Эффективное применение интерактивных методов и приемов в обучении английского языка.....</i>	<i>14</i>
Тортаева Назерке Амангельдықызы,	17
<i>Дуалды оқыту – жұмыссыздықты азайтудың жолы.....</i>	<i>17</i>
Лесбек Қыдыржан Ерболатұлы,	18
<i>Использование приложения Obsidian в образовательном процессе.....</i>	<i>18</i>
Акишева Шамсия Серикбаевна,.....	21
<i>Развитие навыков говорения у учащихся с использованием наглядных средств на уроках английского языка.....</i>	<i>21</i>
Нурбосын Аяулым Абдикадырқызы,	23
<i>Жасанды интеллект этикасы: мүмкіндіктері мен қауіптері</i>	<i>23</i>
Нәсіл Сымбат Бейбітқызы,	24
<i>Ұлттық руханиятымыздың өзегі – тіл.....</i>	<i>24</i>
Алымханова Сандугаш Кабдилкамитовна,.....	26
<i>Көлік түрлері.....</i>	<i>26</i>
Chazhabayeva Dinara, Toleu Ermek,	27
<i>Revolutionary Methods for Teaching English to the Digital-Native Generation</i>	<i>27</i>

БАСИТОВА НАЗГУЛЬ ЯРМУХАМЕДОВНА,

Преподаватель истории
Almaty Polytechnic College

КУЛЬТУРА ОБЩЕНИЯ И УВАЖЕНИЕ В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ

Современные студенты колледжей живут в эпоху, где общение всё чаще происходит через экран смартфона. Мессенджеры, социальные сети и видеоплатформы стали основным пространством взаимодействия. Однако вместе с удобством пришла и новая реальность — где слова нередко теряют значение, а уважение к собеседнику оказывается под угрозой.

Колледж — это не только место получения профессии, но и важный этап формирования личности. Здесь юноши и девушки учатся быть самостоятельными, принимать решения, строить отношения со сверстниками и педагогами. Поэтому культура общения становится одним из ключевых элементов воспитательной работы в колледжной среде.

Цифровое общение и утрата человеческого контакта. Сегодня подростки и студенты проводят в интернете больше времени, чем в реальном общении. Соцсети дают ощущение свободы, но вместе с тем — анонимности и безнаказанности. Грубость, насмешки, сарказм и обидные комментарии становятся привычным фоном общения. Важно помнить: за каждой аватаркой стоит живой человек. Цифровая вежливость — это не формальность, а проявление воспитанности и уважения. Даже простое «спасибо» в чате или корректное высказывание своего мнения говорит о внутренней культуре личности. Роль колледжа в формировании культуры общения. Колледж должен быть пространством, где ценится уважительное отношение и взаимопонимание. Это проявляется в самых разных формах: в дискуссиях на занятиях, в групповых проектах, на мероприятиях, в студенческом самоуправлении. Когда студенты учатся слушать друг друга, не перебивать, выражать свои мысли спокойно и аргументированно, они развивают не только коммуникацию, но и профессиональные навыки, нужные в будущем — ведь любая профессия требует умения общаться с людьми. Преподаватели и кураторы играют здесь роль наставников: не просто

обучают предмету, а формируют атмосферу взаимного уважения. Там, где есть доверие и культура диалога, легче решать конфликты, понимать друг друга и работать в команде.

Цифровой этикет студента. Современный студент должен владеть не только техническими навыками, но и цифровым этикетом. Это умение пользоваться гаджетами с уважением к другим: не писать обидных комментариев; не распространять личную информацию без согласия; соблюдать культуру речи онлайн; не отвлекаться на телефон во время общения. Осознанное поведение в сети формирует ответственную личность. Именно из таких студентов вырастают будущие специалисты, которым можно доверять — ведь уважение начинается с мелочей. Человечность — основа общения. Живое слово, взгляд, улыбка — ничто не заменит этого. Важно не утратить способность понимать и чувствовать других людей. Настоящая культура общения — это не внешняя вежливость, а внутреннее уважение к личности другого человека. Колледж помогает развивать эти качества: через совместные проекты, дебаты, волонтерские акции, творческие конкурсы и просто дружеское общение. Каждый разговор, каждое слово может стать либо шагом к пониманию, либо источником обиды. Всё зависит от выбора самого человека.

Культура общения — это зеркало внутреннего мира студента. Уважение к другим начинается с уважения к себе. В эпоху цифровых технологий особенно важно помнить, что вежливость, доброжелательность и эмпатия — это не пережитки прошлого, а главные качества личности будущего специалиста. Колледж должен оставаться местом, где формируются не только профессиональные знания, но и человеческие ценности. Ведь именно культура общения делает человека по-настоящему зрелым, а общество — сильным и гармоничным.

АХМЕТОВА АЛМАГУЛ АПЕТАЕВНА,
Almaty Polytechnic College
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы

ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ТІЛДЕСІМ ӘРЕКЕТІ

Тілдік қатынас тіл арқылы байланыс, сөйлеу тілі арқылы адамдардың бір-бірімен қарым-қатынас жасауы. Ал тілдесім сөйлесім әрекетінің барлық түрлерін қамтитын ерекше құбылыс. Ол тілдік қатынастың ең маңызды көрсеткіші бола келіп, оқылым, жазылым, айтылым, тыңдалымның іс жүзінде қолданылуына мүмкіндік жасайды. Тілдесім арқылы оқу, жазу, тыңдау, сөйлеуге үйрету жүзеге асады, оларға қатысты жұмыстар атқарылады. Мұнда пікір алмасу ауызша түрде де, жазбаша түрде де іске асып, белгілі бір адамдар арасындағы қарым-қатынасқа, яғни коммуникацияға мүмкіндік туғызады.

Тілдесім Ф. Ш. Оразбасваның еңбегі бойынша, үш түрлі жолмен жүзеге асады:

1. Информациялық - оймен, идеямен, көңіл-күймен, әр түрлі хабарлармен алмасу;

2. Ықпалдық- тілдесушілердің бір-біріне әсері, өзара әсершілдіктің болуы;

3. Қабылдамалық - адам мен адамның түсінісуі, бірін-бірі қабылдауы. Оқушыларға

үйретілетін тілдесім әрекетінің мазмұны қай мәселені қамтымасын, болашақта өмірлік жағдаяттарда қажетке жарайтындай не болмаса коммуникативті мәселелердің төңірегін табылатындай болуы шарт. Оқыту, үйретуге қатысты тілдесім.

1. **Тікелей тілдесім** - адамдарды бір-бірімен көзбе-көз, ауызба-ауыз, бірін-бірі тікелей көру арқылы тілдесуі; оқытушы мен оқушының тікелей көзбе-көз қарым-қатынасы. Тікелей тілдесім сөйлесім әрекетінің оқылым түрінде көптеп қолданылады. Оқылған мәтінді дұрыс қабылдау үшін мынадай іскерліктер мен дағдыларды игеру қажет: сөздер жиынтығын мүшелерге бөлу (сөздер, тіркестер, фразалар) және олардың маңызын анықтай білу, бейтаныс бөлшектердің маңызын анықтау, мәтіннің тақырыбы, жалпы мазмұны жайында бірінші сөздерінен-ақ болжалдай білу, мәтіннің тірек сөздерін ойында сақтап қалу, оның мазмұнын іштей талдап, сыртқа айтуға даяр болу. Оқушылардың ауызекі тілін дамытуда көркем шығарма мәтінін мәнерлеп оқудың алатын орны айрықша, себебі байыбына тек мәнерлеп оқу арқылы ғана бара алады. Сонымен бірге көркем туынды туралы тұжырым жасап, талғамын танытады. Тілдесімдегі басты жаттығу жұмыстарының бірі - мазмұндау. Мазмұндау дағдысын қалыптастыру үш кезеңде жүреді: теориялық дайындық жүргізу, сөйлеуге дайындау және ауызекі не жазбаша мазмұндау. Мазмұндауыдың мынадай түрлері мен әдіс-тәсілдері бар: сұраққа жауап беру, диалог түзу, мәтінді толық мазмұндату, мәтіннің формасын өзгертіп мазмұндау, сурет бойынша мазмұндау, диалогқа құрылған мәтінді мазмұндау, аяқталмаған мәтінді толықтырып

мазмұндау және т. б. Ауызша мазмұндауға үйретуде сұрақ-жауап үлгісін көрсету, мәтін талдау, бақылау, салыстыру, индукциялық, дедукциялық, көрнекілік (суреттер, бейнефильмдер, т. б.) әдіс-тәсілдерін пайдалануға болады және тілдесімнің ең оңтайлы да тиімдісі, «сұрақ-жауап әдісі» - сабақ барысында оқушылардың ынтасын арттырады әрі қызығушылығын оятады. Әрбір жаңа сабақты бастамас бұрын жаңа тақырыпқа байланысты кіріспе сұрақ жауап дайындалады. Сұрақтардың деңгейі мен күрделілігі тақырыпқа не болмаса жас ерекшеліктеріне сай дайындалып отырылды. Егер оқушылардың тілдесім әрекетін жүргізу барысында сөйлесім дағдылары дұрыс қалыптаспаған жағдайда төмендегі жұмыстарды жүзеге асыруға болады: оқушыларды сөз не сөз тіркестерін орфоэпиялық нормаға сәйкестендіріп айтқызу, есту мен көру тіркестерін жетілдіру, фонетикалық жаттығу жұмыстарын жүргізу, бақылау қабілеттерін арттыру жұмыстарын жүргізу, т. с. с. Тікелей тілдесім үш түрлі қалыппен орындалады: жұптық, топтық және ұжымдық. Топтық жұмыста мұғалім тарапынан нақты нұсқау беріледі. Оларға шешетін проблемалық тақырып ұсынылады. Әрқайсысы өз ойын ортаға салып, ортақ бір шешімге келеді, артынан спикерлері микросабак өткізіп, өз тобының соңғы шешімін шығарады.

Жұптық жұмыстар- оқушылардың сөйлеуін дамытудың өнімді жолы. Осы іс- әрекеттің барлығында оқушылар бір-бірімен үздіксіз тілдік қатынаста болады. Белгілі тәртіп, нақты мақсат оқушыларды жүйелі жұмысқа жұмылдырады. Моделі төмендегідей: Сұрақ -тыңдау – сөйлесу- талдау-келісу - қорытындылау. Ұжымдық жұмыстар түрлендіріліп беріледі: диалог жүргізу, интервью-сұхбат, монолог-талдау, модельмен жұмыс және оның үлгісі. Тіл оқытуда және үйретуде диалогтың маңызы ерекше. Сабақта диалог жүргізуге арналған тірек схеманы пайдалану барысында оқушылар білімдерін тереңдетіп, жалпы ой-өрістерін дамытып қана қоймай, сонымен қатар коммуникативтік іскерліктері мен дағдылары жетіледі. Әр сабақта тақырыпқа байланысты диалог түрлерін өзгертіп отыруға болады. Мұндай сабақ түрі оқушыларды ауызша сөйлеуге үйретудің қызықты, әрі тиімді түрі. Диалогпен жұмыс жасау орын алатын болса, онда мынадай жанр түрлерімен жұмыс жүргізілуі тиіс: күнделікті-тұрмыстық диалог көргені мен естігені бойынша, ауызша, ғылыми, ресми іс диалогі әңгімелер, пікірталастар және диспуттар. Мысалы, «сұрақ-жауапқа құрылған хат» диалогтік ойыны. Италиян жазушысы Дж. Родаридің басшылығымен ойлап табылған ойын. Ойынның шарты: 6 оқушыға 6 түрлі сұрақ таратылады, сол сұрақтарға оқушылар жазбаша

түрде жауап береді. Бірақ сұрақтар кезкелген саладан бола бермейді, белгілі бір қалыпқа түскен сұрақтар алынады. Әр оқушы жолдастарына қандай сұрақ берілгенін білсе де, олардың қандай жауап жазғанын білмеуі тиіс. Әйтпесе ойын шарты да, қызығы да бұзылады. Жаттығу аяқталғаннан кейін мұғалім әр оқушының жауабын біріктіріп, тұтас мәтін құрайды да, балаларға дауыстап оқып береді. Сол кезде әрі қызғылықты, әрі күлкілі оқиға шығуы мүмкін. Оқу үдерісін осындай жолмен құрған кезде тіл үйренушілер бір-бірімен белсенді қарымқатынас жасайды, топ ішінде әркім өзін-өзі көрсетуге тырысады және әркімнің жеке жетістіктеріне басқалардың жетістіктері тікелей әсер етеді.

2. Жанама тілдесім - тіл үйренуші мен тіл үйретушінің бірін-бірі көрмей-ақ, берілген тапсырмаларды орындап, қажетті жұмыстарды атқару арқылы қарым-қатынаста болуы. Мұнда адамдар тікелей сөйлеспейді, аралық амал-құралдар арқылы жанама тілдік қатынаста болады. Жанама тілдесім жазылым мен тыңдалымға қатысты жиі пайдаланылады. Тыңдап түсіну жаттығуларын орындау нәтижесінде дайындық кезінде оқушылардың мынадай икемділіктері қалыптасады:

- а) тыңдап отырған хабардағы таныс емес құбылыстарды анықтау, бір-бірінен ажырату, түсіну,
- ә) дыбыстық бейнелерді мағынамен ұштастыру,
- б) сөзжасам тәсіліне сүйене отырып, таныс емес сөздің мағынасын анықтау;
- в) түрлі лексикалық бірліктер мен грамматикалық нұсқалардың контекстегі мағыналарын анықтау,
- г) синоним, антоним, көп мағыналық құбылыстарды танып, олардың мағыналарын ашу.

Жазбаша тілдесімнің ерекшеліктері:

1. Сөйлемнің құрылысына ерекше назар аудару.
2. Сөздерді таңдап колдану.
3. Ойды асықпай, ойланып-толғанып, жоспарлап, жүйелеп жеткізу.

4. Тыныс белгілерін дұрыс қою.

Жағдаяттық немесе барынша уәждемелі оқу жағдаятында оқу үдерісін рөлдік түрде ұйымдастыруды ұстанған жөн. Кез-келген жастағы тіл үйренуші қызығатын жағдаяттар мен қарым-қатынас проблемалары негізінде материалды сұрыптау және ұйымдастыру принципті маңызды нәрсе болып табылады. Бәрінен бұрын жаттығулар шынайы қарым-қатынас тудыруға бағытталуы тиіс. Нағыз қарым-қатынас сипаттау, мазмұндау, бір жақты монолог түріндегі айтылымда емес, топ мүшелері түгелдей қатысқан интерактивті полилогқа құрылған тілдесім кезінде жүзеге асады. Қорытындылай келе, коммуникативтік күзіреттілікті қалыптастыруда тілдесім әрекетінің алар орны зор деуге болады. Тілдік коммуникация жай ғана қарым-қатынас дегеннен гөрі тамыры тереңге кеткен, өмірде өзіндік орны бар, адамдық қатынастың түп қазығы. Тілдік арқылы адамдар білетін ақпарат-деректермен алмасады, олар тілді меңгеріп қана қоймайды, сонымен қатар өмірлік тәжірибелерді, дағдыларды, жақсы іс- әрекеттерді де бір-бірінен үйренеді. Тіл үйренушілерді рухани қарым-қатынасқа жетелейді, тілдесу арқылы олар ой бөліседі, пікір алмасады. Осыдан болар коммуникативті күзіреттіліктің жетілу мәселесі заман талабы болып отыр. Сондықтан оқушыларымыз жаңа заман талабына сай білімді, жан-жақты, өзіндік ой-пікірін жеткізе алатын, кез келген адаммен тілдік қарымқатынасқа еркін түсе алатын, коммуникабельді, мәдениетті, өмірге икемделген тұлға болуы үшін оның бойында осы біліктілікті қалыптастыруымыз қажет.

ШУКИРБЕКОВА САЛТАНАТ ТОКТАРОВНА,

Преподаватель русского языка и литература
Almaty Polytechnic College

РАЗВИТИЕ РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Сегодня, в условиях стремительного развития информационного общества, перед системой образования стоит важнейшая задача — формирование всесторонне развитой личности. Одним из ключевых компонентов этой задачи является развитие речевой культуры студентов. Умение грамотно, точно, логично и выразительно говорить и писать — это не только показатель общей культуры человека, но и важное условие его успешной социализации и профессионального роста. Особенно актуально это в стенах колледжа, где закладываются основы будущей профессиональной деятельности студентов.

Речевая культура — это не только знание норм литературного языка, но и умение использовать их в различных речевых ситуациях. В колледже студент

находится в активной фазе формирования личности: происходит становление его мировоззрения, коммуникативных умений, культуры поведения. На этом этапе крайне важно системно развивать навыки общения: от повседневного диалога до публичной речи.

На уроках русского языка и литературы преподаватель выполняет не просто функцию транслятора знаний, а становится проводником в мир языка как инструмента мышления и общения. Развитие речевой культуры возможно через следующие формы и методы:

1. Интерактивные методы обучения
 - Диалоги, дискуссии, круглые столы, дебаты.
 - Анализ речевых ситуаций с выбором оптимальных формулировок.

- Ролевая игра для отработки вежливых и деловых форм общения.

2. Проектная и исследовательская деятельность

- Написание эссе, статей, творческих работ.

- Подготовка и защита проектов на русском языке.

- Участие в олимпиадах, конкурсах чтецов, литературных викторинах.

3. Работа с текстами разных стилей и жанров

- Анализ художественных произведений с фокусом на языковые средства.

- Обсуждение актуальных социальных и культурных тем.

- Создание собственных текстов — от заметки до мини-рассказа.

4. Формирование навыков публичного выступления

- Подготовка мини-докладов, презентаций.

- Работа над интонацией, логическим ударением, жестами и мимикой.

- Тренировка уверенности и этики речевого поведения.

5. Работа над ошибками и повышение грамотности

- Индивидуальная и коллективная работа по устранению речевых и грамматических ошибок.

Разбор типичных нарушений лексических и стилистических норм.

- Создание «копилки правильной речи» — словарей, шпаргалок, карточек.

Преподаватель русского языка выступает не только как носитель и хранитель культурных норм, но и как наставник, формирующий ценностное отношение к родному языку. Через личный пример, стиль общения и подачу материала он может вдохновлять студентов на повышение собственного уровня культуры речи и мышления.

Развитие речевой культуры студентов — это важный элемент общего образования, который оказывает влияние на все сферы жизни обучающегося. Грамотная, правильная, выразительная речь является инструментом успешной коммуникации, самореализации и адаптации в обществе. Повышение уровня речевой культуры способствует формированию сознательных, ответственных, культурных граждан.

Таким образом, систематическая работа по формированию речевых компетенций студентов колледжа должна стать приоритетом преподавателей-филологов. Только через язык и культуру речи можно воспитать по-настоящему гармоничную, конкурентоспособную личность будущего специалиста.

Таким образом, преподавание русского языка в колледже — это не просто освоение грамматики или литературных норм, а воспитание языковой личности, способной мыслить, выражать свои мысли и уважительно взаимодействовать с окружающими. Формируя речевую культуру, мы одновременно формируем уважение к культуре своей страны, развиваем мышление и уверенность в себе.

Опыт показывает, что системный и творческий подход к урокам русского языка не только повышает интерес студентов, но и влияет на их общую мотивацию к обучению, профессиональному росту и самореализации.

Развитие речи — это путь к внутреннему росту. Язык — это не только средство общения, но и зеркало души человека. И чем чище, точнее и богаче речь, тем светлее и глубже внутренний мир студента.

Пусть уроки русского языка станут для студентов не только учебным, но и жизненным ориентиром.

КАЙРКУЛОВА ЗУХРА ТОКШИЛИКОВНА,

преподаватель специальных дисциплин

КГКП «Almaty Polytechnic College»

ПРИМЕНЕНИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН

Современное образование находится в центре глобальных процессов цифровизации, которые охватывают все сферы человеческой деятельности. В условиях перехода к цифровой экономике особое значение приобретает формирование у обучающихся профессиональных компетенций, соответствующих требованиям современного рынка труда.

Цифровые технологии становятся неотъемлемой частью образовательного процесса, позволяя преподавателям модернизировать методы обучения, повышать его качество и практическую направленность. Особенно актуально применение цифровых технологий при преподавании специальных

дисциплин технического профиля, где требуется тесная взаимосвязь теоретических знаний и практических умений.

Цифровизация образовательного процесса открывает перед педагогами новые возможности. Использование цифровых инструментов позволяет создавать адаптивную образовательную среду, в которой каждый студент может строить собственную траекторию обучения. Цифровые платформы, такие как Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams и Zoom, обеспечивают дистанционное и смешанное обучение, автоматизируют контроль знаний, создают условия для интерактивного взаимодействия между

преподавателем и студентом. Применение электронных образовательных ресурсов, виртуальных лабораторий и тренажёров способствует повышению наглядности и эффективности освоения сложных технических тем.

В преподавании специальных дисциплин технического направления цифровые технологии играют ключевую роль. Современные программные комплексы, такие как AutoCAD, SolidWorks, Компас-3D, Siemens NX, позволяют студентам разрабатывать чертежи, создавать трёхмерные модели и проектировать детали, узлы и механизмы. Работа в этих программах способствует развитию пространственного мышления, инженерной логики и точности, что особенно важно для будущих специалистов в области машиностроения, строительства, электротехники и автоматизации. Виртуальные лаборатории, например Multisim, Proteus, MATLAB и Simulink, дают возможность моделировать электрические схемы, проводить эксперименты, отрабатывать практические навыки и анализировать результаты без необходимости использования дорогостоящего оборудования.

Использование симуляторов и цифровых тренажёров также играет значительную роль в подготовке специалистов технического профиля. С их помощью обучающиеся могут отрабатывать производственные операции, регулировать оборудование, устранять неисправности и управлять процессами в безопасных условиях. Виртуальная и дополненная реальность (VR и AR) открывают новые горизонты обучения: они позволяют создавать имитацию производственных цехов, лабораторий и технологических линий. Это делает обучение не только более увлекательным, но и максимально приближённым к реальным условиям будущей профессиональной деятельности.

Кроме того, цифровые технологии активно применяются при изучении дисциплин, связанных с программированием, автоматизацией, робототехникой и информационными системами. Использование специализированных платформ, таких как Tinkercad, Arduino IDE, Proteus и RoboDK, помогает студентам проектировать, собирать и тестировать электронные устройства и робототехнические системы. Применение облачных сервисов и онлайн-редакторов кода (например, Replit, GitHub, Visual Studio Code Online) позволяет студентам работать над проектами в команде, обмениваться идеями и создавать совместные решения. Таким образом, цифровые технологии способствуют формированию у обучающихся не только профессиональных навыков, но и умений коммуникации, сотрудничества и проектной деятельности.

Важным направлением цифровизации является внедрение систем управления производственными и инженерными процессами. Обучающиеся осваивают работу с ERP- и PLM-системами, изучают основы промышленной автоматизации, мехатроники и Интернета вещей (IoT). Такие цифровые решения позволяют моделировать процессы проектирования, производства и контроля качества, формируя у студентов представление о комплексной структуре

современного предприятия. Цифровая среда создаёт возможность для интеграции учебного процесса с реальным производством: через платформы удалённого доступа студенты могут подключаться к действующему оборудованию, выполнять лабораторные задания и анализировать реальные технологические данные.

Цифровые технологии в преподавании специальных дисциплин позволяют реализовать принципы практикоориентированного обучения. Студенты получают возможность решать реальные инженерные задачи, работать с цифровыми двойниками объектов, создавать проекты и презентовать их в электронном формате. Виртуальные производственные практики становятся эффективной альтернативой традиционным стажировкам, особенно в условиях ограниченного доступа на предприятия. Благодаря этому учебный процесс становится более гибким и отвечает современным требованиям промышленности 4.0.

Применение цифровых технологий имеет и организационные преимущества. Оно позволяет оптимизировать учебный процесс, повысить качество оценки знаний и сократить рутинную нагрузку преподавателя. С помощью электронных журналов, систем тестирования и анализа данных педагог может оперативно отслеживать успеваемость, выявлять пробелы в знаниях и индивидуализировать обучение. Кроме того, цифровизация способствует развитию исследовательской активности студентов: доступ к онлайн-библиотекам, базам данных и научным ресурсам открывает возможности для самостоятельных исследований и проектных работ.

Однако успешное внедрение цифровых технологий в преподавание специальных дисциплин требует решения ряда проблем. Одной из них остаётся недостаточная техническая оснащённость многих образовательных учреждений. Не всегда имеется современное оборудование, лицензионное программное обеспечение и стабильный доступ к сети Интернет. Существенной проблемой является также нехватка педагогов, владеющих современными цифровыми инструментами. Для преодоления этих трудностей необходимо системное повышение квалификации преподавателей, создание методических материалов и обмен передовым опытом между образовательными организациями. Важно, чтобы цифровые технологии использовались не ради внешнего эффекта, а как инструмент, повышающий качество обучения и развивающий профессиональные компетенции обучающихся.

Перспективы развития цифрового образования в технических специальностях связаны с интеграцией искусственного интеллекта, систем больших данных (Big Data) и машинного обучения. Развитие адаптивных образовательных платформ позволит формировать индивидуальные учебные маршруты, а технологии цифровых двойников — моделировать работу оборудования и производственных систем в реальном времени. Индустрия 4.0 требует специалистов, способных работать в киберфизической среде, управлять автоматизированными процессами, анализировать большие объёмы данных и принимать

решения на основе цифровых моделей. Поэтому именно преподавание специальных дисциплин в цифровом формате становится важнейшим инструментом подготовки специалистов нового поколения.

Таким образом, применение цифровых технологий в преподавании специальных дисциплин технического направления является неотъемлемой частью современного образования. Оно обеспечивает повышение качества подготовки кадров, формирование профессиональных и цифровых компетенций, развитие аналитического и инженерного мышления. Цифровизация образования способствует

интеграции учебных заведений с промышленными предприятиями, делает процесс обучения гибким, интерактивным и практикоориентированным. В конечном итоге это способствует подготовке специалистов, готовых к профессиональной деятельности в условиях цифровой экономики, технологических инноваций и постоянного обновления знаний. Грамотное использование цифровых технологий в преподавании специальных дисциплин становится залогом конкурентоспособности будущих инженеров и устойчивого развития системы профессионального образования в целом.

СОНУРОВА МЕХИРАМ МУХТАРОВНА,
Преподаватель русского языка и литература
Almaty Polytechnic College

ПРИНЦИПЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБЩЕНИЯ И ФОРМИРОВАНИЕ ИМИДЖА ПЕДАГОГА

В Республике Казахстан на законодательном уровне признается особый статус педагога. Закон «О статусе педагога», от 27 декабря 2019 года, устанавливает права, социальные гарантии и ограничения, обязанности и ответственность педагога.

В статье 15, пункт 4, отмечается что обязанностью педагога является соблюдение педагогической этики, которая основывается на принципах законности, добросовестности, ответственности, уважения чести и достоинства личности. Нарушение педагогической этики является дисциплинарным проступком и влечет дисциплинарную ответственность педагога в соответствии с трудовым законодательством Республики Казахстан.

Согласно Закона «О статусе педагога», ст. 16, и Приказа Министра образования и науки Республики Казахстан от 11 мая 2020 года № 190 «О некоторых вопросах педагогической этики» для разрешения конфликтных ситуаций, каких-либо споров в нашем колледже создан и действует Совет по педагогической этике, решения которого носят рекомендательный характер.

Для того, чтобы не создавать конфликтные ситуации и работать в доброжелательной обстановке, необходимо соблюдать принципы педагогического общения.

Культура педагогического общения является одной из составляющих эффективной организации не только педагогического общения, но и целостного педагогического процесса. В основе педагогического общения должны быть такие принципы, как уважение к людям, доброжелательность и терпимость, вежливость, тактичность и скромность.

Вежливость воспринимается как настоящий талант общения, это черта характера, основное содержание которой составляет соблюдение

определенных правил поведения в различных ситуациях человеческого общения.

Тактичность – это не только соблюдение приличий, но и чувство меры в отношениях между людьми.

Скромность – это нравственная черта личности, показатель подлинной воспитанности. Скромности сопутствует уважение и чуткость к людям и высокая требовательность к самому себе.

В настоящее время в комплексе профессиональных и личностных качеств педагога особо выделяют его имидж. Имидж есть у каждого педагога вне зависимости от его личных взглядов на эту тему.

Хотелось бы выделить пять основных правил формирования имиджа педагога:

ПРАВИЛО 1: Внешний вид педагога имеет довольно большое значение. В этом случае, классический, даже немного консервативный вид куда уместнее, чем ультрамодные наряды. Внешний вид педагога должен отличаться элегантностью, аккуратностью, чистотой и опрятностью, внушать уважение и вызывать доверие.

ПРАВИЛО 2. Следите за речью! Педагог ни в коем случае не должен пользоваться сленгом, вульгаризмами, словами – паразитами.

ПРАВИЛО 3. Для имиджа педагога очень важны деловые качества – профессиональная и социальная компетентность, пунктуальность, точность, деловитость, щепетильное отношение к чужому времени, уважение к чужому труду.

ПРАВИЛО 4. Будьте коммуникабельны и доброжелательны. Но соблюдайте субординацию. Не надо общаться со студентами как с приятелями. Это не прибавит Вам авторитета, а имидж сильно пострадает. Также важно контролировать свои жесты, особенно необходимо избавляться от агрессивных, которые на

бессознательном уровне отталкивают обучающихся от личности педагога. Не обойтись без хороших манер и в общении с коллегами, родителями.

ПРАВИЛО 5. Самосовершенствуйтесь! Для педагога это очень важно. Вы должны идти в ногу со временем. Не бойтесь учиться!

МАЛАЕВА Г. А.,

Преподаватель русского языка и литература
Almaty Polytechnic College

ТЕХНОЛОГИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ЭВРИСТИЧЕСКОЙ УЧЕБНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ

Обоснование выбора темы статьи: технология эвристического способа обучения обеспечит целенаправленное развитие эвристических качеств мышления, необходимых студенту в современных условиях. Я думаю, что этот метод будет способствовать формированию мотивации эвристической деятельности обучающихся в решении проблемных ситуаций, развитию функциональной грамотности, готовности будущих специалистов к дальнейшему саморазвитию и профессиональной мобильности.

Актуальность темы: в связи с постоянным увеличением объема информации студенту необходимо уметь ориентироваться в информационном потоке, осмысливать, перерабатывать материал и через поисковую деятельность находить оптимальное решение проблемы. Именно этому будет способствовать развитие эвристического мышления.

Цель данной статьи: показать возможность развития эвристических качеств мышления студентов через организацию учебно-эвристической деятельности на занятии, выделить компоненты, факторы и условия организации такой деятельности.

Показателями результативности этой технологии будут способности обучающихся видеть и понимать проблему, предлагать нестандартные способы решения, понимать других участников учебной деятельности.

Нельзя чему-то научить человека,
можно только помочь ему сделать
для себя это открытие
Галилео Галилей

Мне кажется, что нет такого преподавателя, который бы не задумался над вопросами: «Как увлечь, заинтересовать обучающихся своим предметом? Как создать на уроке ситуацию успеха для каждого?». Ведь именно интерес является одним из основных стимулов деятельности обучающихся, его обучения, развития, мотивации.

Технологии эвристического обучения рассчитаны на гарантированное и эффективное

Профессиональный имидж педагога очень точно отражает цитата А. Чехова: «В человеке должно быть всё прекрасно: и лицо, и одежда, и душа, и мысли».

достижение педагогических целей и интеллектуальное развитие обучающихся. В педагогическом процессе их часто называют АМО (активными методами обучения), так как их использование приводит к высокому уровню внутренней и внешней активности обучающихся. Итак, рассмотрим эвристические методы, которые можно использовать на уроках русского языка и литературы в группах с казахским языком обучения.

Метод вживания или эмпатии, это «вчувствование» человека в состояние другого объекта, «перевоплощение». Предлагается задание: каждому из студентов выбрать объект перевоплощения, в кого он «переселится», предоставить себя им, рассказать о том, как воспринимает себя и окружающий мир, о новых чувствах и мыслях. Например, при изучении на I курсе философской сказки-притчи «Маленький принц». А. Сент-Экзюпери студентам можно предложить перевоплотиться в Маленького принца и посетить разные планеты.

АМО «Зоркий взгляд».

Итак, вы посетите вместо принца разные планеты и подумаете, случайны ли эти встречи и чему вы научитесь в этом путешествии.

Какое впечатление на вас произвела встреча с каждым представителем планеты? Какие черты человека переданы в этом образе?

1-гр. Первая планета. Студент встретил короля, который в каждом видит подданного и не может прожить минуты, не издавая приказов или постановлений. Король представляет этот мир упрощённо, ибо смотрит на него сверху вниз. Неограниченная власть и беспрекословное повиновение-предел его мечтаний. Студент был вначале восхищён: «Вот бы мне такое могущество!» И когда король предлагает ему быть Министром правосудия, он отказывается. Судить некого, а самого себя можно где угодно, не обязательно на этой планете.

Главная черта короля - властолюбие, высокомерие.

2-гр. - Вторая планета. Встреча с честолюбцем. Обитатель этой планеты приходит в восторг от самого себя. «Похлопай-ка в ладоши», - говорит он студенту.

“Я восхищаюсь, - сказал студент, слегка пожав плечами, - но какая тебе от этого радость?”

Черты характера - честолюбивый, самовлюбленный.

3 гр. Третья планета -327. Житель этой планеты поверг студента в уныние. Ему становится жаль горького пьяницу, который не может найти в себе силы, чтобы вырваться из порочного круга болезненного пристрастия. “Я хочу забыть, что мне совестно”, - признался пьяница и повесил голову. “Почему же тебе совестно?” - спросил студент. Ему очень хотелось помочь бедному человеку. **Главная черта – славолюбие.**

Метод проектов относится к ролевым играм. Проект для обсуждения можно выбрать на любую тему, например, после прочтения произведения Р. Сейсенбаева «День, когда рухнул мир» предлагается провести производственное совещание по созданию нового проекта **«Жизнь планеты – в наших руках»: пути решения экологических проблем»**. Для этого выбираем эколога, физика, санитарного врача, ядерщика и т. д. Обучающиеся в группе рассматривают проблемы экологии, предлагают свои альтернативные решения и в электронном формате защищают свой проект.

Метод конструирования понятий. Формирование у студентов изучаемых понятий начинается с актуализации уже имеющихся у них представлений. Например, после анализа произведения Р. Сейсенбаева дать студентам прослушать песню «Пока не поздно», муз. Н. Добронравова, стихи А. Пахмутовой в исполнении Иосифа Кобзона. Ответить на вопросы: Какой призыв звучит в песне? Актуален ли этот призыв?

Есть ли общее между произведением Роллана Сейсенбаева и прослушанной песней? Для реализации данного метода использую **АМО «Диаграмма Венна»**, который позволяет развить метапредметные связи.

Метод рефлексии (осознание деятельности) . Это, пожалуй, главный метод обучения творчеству. Дело в том, что действительно образовательным результатом обучения является только тот, который осознан студентом. Если же студент не понимает, что он делал и чему научился, не может вразумительно сформулировать способы своей деятельности, возникающие проблемы, пути их решения и полученные результаты, то его образовательный результат находится в скрытом, неявном виде, что не позволяет использовать в жизни. Рассмотрим как вариант **АМО «Телеграмма»**, где обучающийся должен кратко написать ответ на вопрос: Что бы вы сообщили о том нравственном выводе, который для себя сделали после изучения темы И. С. Тургенев «Два богача»?

Метод исследования. Выбирается объект исследования, например, тема: А. П. Платонов «Песчаная учительница». Студентам предлагается самостоятельно исследовать заданный объект по следующему **АМО «Выбор»**. Человек в различных жизненных ситуациях всегда стоит перед выбором: какое решение принять, какое будет верным. Давайте проследим какой выбор стоял у нашей героини. Дополните таблицу: какой еще был выбор у Марии Нарышкиной, о чем свидетельствует принятое решение?

Таким образом, использование эвристических задач на уроках русского языка и литературы следует тенденциям современного образовательного процесса: активизирует познавательную деятельность студентов, способствует развитию их интеллектуального, творческого потенциала, позволяет формировать у обучаемых мотивацию учения, а также ряд компетенций: языковую, лингвистическую, коммуникативную и культуроведческую.

Хочу закончить свою статью словами Л. Н. Толстого «Знание только тогда знание, когда оно приобретено усилиями своей мысли».

ДЮСЕМБЕКОВА АРДАК КАНАТХАНОВНА,

Almaty Polytechnic College

қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы

**АХМЕТ БАЙТҰРСЫНОВ ҚАЗАҚ ТІЛТАНУ ҒЫЛЫМЫНЫҢ
АТАСЫ**

Өнер алды – қызыл тіл» деп мақалдап өткен қазақ ақындары, жазушылары осы күнге дейін қазақ поэзиясында биік орын алады. Солардың бірі Ахмет Байтұрсынұлы. Өз заманының ағысына қарсы тұра білген қайраткер. Қазақ халқының рухани көсемі болып, болашақтың жарық, тыныш, көк аспан астында өмір сүруіне өзінің ақылын арқау еткен. Өз достарының алды бола білген Ахмет өткір, алмас қылыштай адамның ойын осып өтетін сөздерімен өлең арқылы ой-сезімін білдірген. Халық үшін, халықтың мәдени-әлеуметтік болмысын көтеру үшін қызмет еткен. Халықты ағарту баладан, білім алу ордасынан бастау алады. Ең алғаш қазақ тілінде әліппе кітабын жинақтаған Ахмет еді. Қазақ балалары көзі ашық, сауатты азамат болып шығуға септігін тигізген. Қазақ тіліндегі әліп-би осы сөздердің бәріне дәлел. Тек қана кітап жазумен тоқтамаған Ахмет, орыстың белгілі жазушыларының белгілі жазушыларының белгілі еңбектерін ана тілімізге аударып, өзінің халыққа, шамшырақ екенін дәлелдеп өткен. Халықтың білімді болуына, сауатын ашуға көп көмек көрсеткен. Бұрынғы қарапайым қара сөздерді жаңғыртып, халық санасына қалыптастыру басты мақсаттарының бірі. Көкейіндегі түйілген ойды ана тіліндегі асыл, ұтқыр сөздермен жеткізе білген. Өлеңдеріндегі сөздердің өзі адам көңіліне талпыныс, алға қарай жол бастап, көш артында қалып қоймауға себепші болған. Қазақ тілін болашақ ұрпақтарға дамыта түскен қалпында, басқа тілдерден биігірек ұстап, тазалығын сақтауға демеу болды. Қазақ тілінің табиғатын, құрылымын танудағы қызметі қазіргі мектептерде қазақ тілін пән ретінде үйрететін оқулықтар жазу мен ұласады. Ахмет қалыптастырған әдеби-теориялық терминдер осы күнге дейін өмірін жалғастыруда. Қазақ тілін әсем сөздермен әшекейлей білген Ахмет өз еңбектерімен басқа да елдерге танымал бола білді. Өзі де басқа халық ақындары мен жазушыларының жақсы деген өлеңдері мен мысалдарын өз ана тілімізге аударып кетті. Артына өшпес із қалдырды. Ахмет қазақ әліпбиінің атасы, түркі тілтану ғылымының ағартушысы. Ахметтің мұрағаты жаңа уақыт, жаңа заманға, халқына қызмет етуде. Ахмет Байтұрсынұлы қазақ балаларын ел қатарына қосылып, білім алуына 1896 жылдары көңіл бөле бастады. 1905 жылдары Ресей «Кіндік үкіметіне» жазылған петициядан, редакторы болып 76 «Қазақ» газетін шығарып, оның бетінде мәселелер көтеруінен, қазақ балаларын ана тілінде сауаттандырып, әрі ана тілінде оқыту үшін жүргізген күресінен, ең соңғысы сол ана тілінде оқытатын оқулықтар жазуынан, халық ағарту кадрларын дайындап, жас қазақ интелгенциясы өкілдерін баулуынан танылады. Ахмет Байтұрсынұлын үстіміздегі ғасырдың алғашқы онжылдықтарындағы

қазақ қауымы көшінің рухани басшысы етіп танытқан – оның қазақ халқын «іргелі жұрт» қатарына қосу үшін жүргізген күресі және сол күресте ұстанған бір қаруы – ағартушылық идеясы болды. Оқу-ағарту идеясы – Ахмет Байтұрсынұлының әлеуметтік қызметінің арқауы, азаматтық борышының негізі, идеологиялық платформасының тіреуі. Бұл платформаны мықтап ұстауға итермелеген- оның туған халқының тағдырын ойлаған қам- қарекеті. XX ғасырдың басындағы қазақ қоғамы жатқан отар ел болатын. Халқы үшін сол кезде бебеу қаққан ойшылдардың көзімен көріп, сөзімен айтқанда, бұл тұстағы қазақ халқы «көгі қараңғы, көңілі ұйқылы, еспесі жоқ қайығы қалтылдақ, малы талауда, жаны қамауда» болған «қайран ел, қайран жұрт» еді. Халықты ағарту мектептен, баладан басталады. Ахмет Байтұрсынұлы қазақ балаларының әйтеуір көзі ашылып, сауатты болуын, ғана емес, тек ана тілінде сауаттануын, содан соң барып өзге ұлт мәдениетіне, тіліне қол созуды принципті талап етті. 1913 жылдың өзінде ол «Қазақ» газеті мінбесін пайдаланып, қазақ қоғамына оқу- білімнің қажеттігін халықтың экономикалық тұрмыс жағдайымен байланыстырып дәлдейді. «Қазақ жерінде өндіріс жоқ, шикізатын сатады, сол шикізатынан жасалған өнімді екі- үш есе қымбат түрде сатып алады. Бұл надандықтан келген кемшілік» деп жазды «Қазақ» газетінде. Надандық деп отырғаны – халқының білім-ғылымнан қалыс келе жатқандығы. Қалыс қалуға үлкен себеп – қазақ жерінде мектептер аз, сол аз мектептердің өзінде мұғалімдер жетіспейді, ұлт кадрларын даярлайтын орындар жоқ дейді. Демек, қазақ халқы қараңғы дегенде, кінә халықта емес, сол қараңғылықтан құтқаратын мүмкіндіктердің жоқтығында екендігін «алты миллион қазаққа алты ат жегіп, тарта алмады деп өкпелеу жөн бе!» деп бейнелі түрдегі тілмен білдіреді. . Ахмет Байтұрсынұлы қазақ әліппесі мен қазақ тілі оқулықтарын жазуды 1910 жылдардан бастап қолға алады. Онымен қоса қазақ графикасын жасауға кіріседі. Қазақ графикасының негізіне қазақтың мәдени дүниесінде көп ғасырлық дәстүрі бар, өзге түркі халықтарды да пайдаланып отырғандықтан, туыстық, жақындық сипаты бар араб таңбаларын алады. Оны қазақ фонетикасына икемдейді, ол үшін қазақ дыбыстары жоқ таңбаларды алфавиттен шығарады, арабша таңбасы жоқ дыбыстарына таңба қосады, қазақ тілінің жуанды-жіңішкелі үндестік заңына сай жазуға ыңғайлы дәйекші белгі жасайды. Сөйтіп, 24 таңбадан тұратын өзі «қазақ жазуы» деп, өзгелер «Байтұрсынұлов жазуы» деп атаған қазақтың ұлттық графикасын түзеді. Одан осы жазуды үйрететін әліппе жазады. Сөйтіп, оқу-ағарту идеясына сол кезіндегі интелгенциясы жаппай

мойын бұрды. Әрбір зиялы азамат халқына қара танытып, сауатын ашуды, ол әрекетті «Әліппе» құралдарын жазудан бастауды мақсат етті. Сол 1911-1912 жылдары жасалып, Уфа, Орынбор қалаларының баспаханаларында жарық көрген. Ахмет Байтұрсынұлының әліппесі «Оқу құралы» деген атпен 1912-1925 жылдары арасында 7 рет қайта басылып, оқыту ісінде ұзақ әрі кең пайдаланылды. 1926 жылы ғалым «Әліп-бидің» жаңа түрін жазды. Ахмет Байтұрсынұлының қазақ тілінің табиғатын, құрылымын танып-танытудағы қызметі енді мектепте қазақ тілін пән ретінде үйрететін оқулықтар жазумен ұласады. Осы тұста оның атақты «Тіл – құрал» атты үш бөлімнен тұратын, үш шағын кітап болып жарияланған оқулықтар жазылды. «Тіл-құрал» тек мектеп оқулықтарының басы емес, қазақ тілін ана тілімізде танудың басы болды, қазіргі қазақ тілі атты ғылым саласының, іргетасы болып қаланды. Жалпы қазақ тіл білімін қалыптастырып, зерттеп, танып-білу тарихымызда Ахмет Байтұрсынұлының «Оқу құралы» мен «Тіл құралдарының» орны айрықша. [3]. Қазақ тіл білімінің ана тіліміздегі іргетас қалаудағы Ахметтің тағы бір зор еңбегі – ғылымының осы саласының терминдерін жасауы. Ғалым қазақ тілі грамматикасына қатысты категориялардың әрқайсысына қазақша атау ұсынды. Осы күні қолданылып жүрген зат есім, сын есім, етістік, есімдік, одағай, үстеу, шылау, бастауыш, баяндауыш, жай сөйлем, құрмалас сөйлем, қаратпа сөз деген сияқты сан алуан лингвистикалық атаулардың баршасы Ахмет Байтұрсынұлыныкі. Бұлар не бұрынғы қарапайым сөздің мағынасын жанғырту арқылы, не жаңа тұлғадағы сөз жасау арқылы дүниеге келген соны сөздер, сәтті шыққан атаулар екені олардың күні бүгінге дейін қолданылып келе жатқандығы. Ахмет Байтұрсынұлының 1928 жылы Қызылордада жарық көрген екі бөлімнен тұратын екі кітапты «Тіл жұмсар» деген еңбегі белгілі. Ол методика саласында 1910 жылдардан бастап 1927-1928 жылдарға дейін бірнеше материалдар жинаған. Жазу таңбаларын үйрету амалдарын түсіндіретін «Баяншы» атты кітапшасы 1912 жылы жарық көрген. Жалпы сауат аштыру әдістерінің жөн-жобасын «Әліп-би астары» атты методикалық еңбегінде тағы көрсетеді. 1927-1928 жылдары «Жаңа мектеп» журналында қазақ тілі методикасына арналған бірнеше мақала жариялайды. Қазақ тілін ана тілімізде тұңғыш зерттеуші Ахмет Байтұрсынұлы өзінің алдына жүйелі бағдарлама қойғанға ұқсайды: ол әуелі қазақтың ұлттық жазуын (графикасын) жасауды мақсат еткен, бұл үшін араб алфавиті негізіндегі «Байтұрсынов жазуы» дүниеге келген, екінші-сол жазумен сауат аштыруды ойлаған, бұл үшін «Оқу құралы» атты әліппе оқулығын жазған, одан соң қазақ тілінің грамматикалық құрылымын ана тілінде талдап беру мақсатын қойған, бұл үшін «Тіл

құралды» жазған. Ахметтің қазақша әліппе жасауы, араб жазуына кіргізген реформасы, қазақ тіл білімінің негізгі терминдерін жұртымыздың образды ойлау мүмкіндігімен сабақтастырып өз топырағымыздан тауып, оларға тұңғыш анықтама бергені, дыбыс жүйесін (фонетика) , сөз жүйесін (морфология) , сөйлем жүйесін (синтаксис) қалыптастырып шығарған ұлы еңбегі өз кезінде де айтылған болатын. «Ахметтің Октябрь төңкерісіне шейін қазақ халқын ояту ретінде көп еңбегі сіңді. Қазақ мектебі, қазақ тілі секілді орында оның еңбегі мол. .. Байтұрсынұлы қазақ балаларын ел қатарына қосылып, білім алуына 1896 жылдары көңіл бөле бастады. 1905 жылдары Ресей «Кіндік үкіметіне» жазылған петициядан, редакторы болып «Қазақ» газетін шығарып, оның бетінде мәселелер көтеруінен, қазақ балаларын ана тілінде сауаттандырып, әрі ана тілінде оқыту үшін жүргізген күресінен, ең соңғысы сол ана тілінде оқытатын оқулықтар жазуынан, халық ағарту кадрларын дайындап, жас қазақ интелгенциясы өкілдерін баулуынан танылады. Ахмет Байтұрсыновтың қазақша әліппе жасауы, араб жазуына кіргізген реформасы, қазақ тіл білімінің негізгі терминдерін жұртымыздың образды ойлау мүмкіндігімен сабақтастырып өз топырағымыздан тауып, оларға тұңғыш анықтама бергені, дыбыс жүйесін (грамматика) қалыптастырып шығарған ұлы еңбегі өз кезінде де айтылған болатын. “Ахметтің октябрь төңкерісіне шейін қазақ халқын ояту ретінде көп еңбегі сіңді. Қазақ мектебі, қазақ тілі сықылды орындарда оның еңбегі мол. .. Өз қолымен жазған “Өмірбаянында” (1929, 8 наурыз) Ахмет Байтұрсынов былай дейді: “Орынборға келгеннен кейін, біріншіден, қазақ тілін фонетикалық, морфологиялық және синтаксистік тұрғыдан зерттеумен; екіншіден, қазақ алфавитін (шрифтін емес) , орфографиясын жеңілдету және реттеу үшін реформа жасаумен; үшіншіден, қазақ жазба тілін лексикалық шұбарлықтан, басқа тілдердің синтаксистік ықпалынан тазартумен; ақыры, ең соңында, төртіншіден, проза (іс-қағаз, публицистика, ғылыми жазба тіл) тілін кітаби тіл арнасынан стилистикалық өңдеу, қазақ сөздерінен термин жасау арқылы халықтың жады тілінің арнасына көшіру істерімен айналыса бастадым. Бұлар өзім жасаған оқулықтар және өзім редакциялаған “Қазақ” газеті арқылы іске асты”. Бұл жолдарда ғалымның өмір бойы жасаған істері тиянақты, жүйелі түрде айтылған. Қорытындылай келе айтарым «Тіл – құрал» тек мектеп оқулықтарының басы емес, қазақ тілін ана тілімізде танудың басы болды, қазіргі қазақ тілі атты ғылым саласының іргетасы болып қаланды. Жалпы қазақ тіл білімін қалыптастырып, зерттеп, танып-білу тарихымызда Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерінің алатын орны айрықша.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жүсіпұлы М. «Ахмет Байтұрсынов және қазіргі қазақ тілі фонологиясы» – Алматы, Ғылым, 1998 – 216 б
2. Жұбанов Қ. «Қазақ тілі жөніндегі зерттеулер». -Алматы: Ғылым, 1999. -581б
3. Джунисбеков А. «Сингармонизм в казахском языке» – Алма-Ата: Наука, 1980 – 78 с

ДУЙСЕНБЕКОВА ШЫНАР ОМРЗАКОВНА,
преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Almaty Polytechnic College»

НАДЕЖНОСТЬ КАК КОНКУРЕНТНОЕ ПРЕИМУЩЕСТВО: ПРЕДИКТИВНОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ В ЭПОХУ АВТОМАТИЗАЦИИ

Аннотация: в статье рассматриваются современные подходы к эксплуатации и техническому обслуживанию машин и механизмов в условиях цифровизации производства. Раскрываются принципы работы автоматизированных систем мониторинга и диагностики, фиксирующих ключевые эксплуатационные параметры и позволяющих прогнозировать возможные неисправности. Показано, что внедрение цифровых технологий и предиктивной аналитики способствует снижению аварийности, повышению надежности оборудования.

Ключевые слова: эксплуатация оборудования, техническое обслуживание, предиктивное обслуживание, планово-предупредительный ремонт, автоматизированные системы мониторинга, диагностика.

Надежная эксплуатация машин и механизмов — ключевой фактор успеха современного производства. В условиях стремительного развития промышленности технологические процессы становятся всё более зависимыми от бесперебойной работы оборудования. Любая остановка машин приводит к простоям, снижению производительности и дополнительным финансовым потерям. В этой связи вопросы эффективной организации эксплуатации и ремонта приобретают особую актуальность, особенно в эпоху широкого внедрения автоматизированных систем управления (АСУ).

Эксплуатация машин и механизмов предполагает не только их правильное использование в соответствии с технической документацией, но и постоянный контроль их технического состояния. Своевременное выявление и устранение неисправностей позволяет продлить срок службы оборудования и предупредить серьёзные поломки, способные повлиять на работу всего производственного процесса.

Традиционно в промышленности применяются три основных формы ремонтных работ. **Текущий ремонт** направлен на устранение незначительных неисправностей и поддержание оборудования в рабочем состоянии. **Капитальный ремонт** предусматривает глубокое восстановление ресурса машин с заменой основных узлов и агрегатов. **Планово-предупредительный ремонт (ППР)** основан на выполнении регламентных мероприятий по заранее установленному графику с целью предотвращения отказов. Однако с ростом технологической сложности оборудования и переходом к цифровому производству традиционные

подходы становятся менее эффективными и требуют модернизации.

В современных условиях предприятия активно внедряют автоматизированные системы мониторинга и диагностики, позволяющие в режиме реального времени отслеживать состояние оборудования. С помощью установленных датчиков фиксируются ключевые параметры — вибрация, температура, давление, нагрузка и другие показатели. Это создает условия для перехода к новому подходу — **предиктивному обслуживанию (Predictive Maintenance, PdM)**, или **обслуживанию по фактическому состоянию (Condition-Based Maintenance, CBM)**. Такой метод основан на анализе данных, прогнозировании возможных неисправностей и принятии превентивных мер до наступления отказа. Его основное преимущество заключается в снижении риска аварийных остановок, повышении надежности оборудования и оптимизации затрат на техническое обслуживание.

С внедрением предиктивного обслуживания трансформируется и система планирования ремонтных работ. Если ранее графики ТО строились на основе жестких нормативных сроков (ППР), то теперь они формируются на основании реальных диагностических данных. Автоматизированные системы управления позволяют учитывать фактическое техническое состояние оборудования, генерировать точные отчёты и планировать ремонт с максимальной эффективностью. Это обеспечивает рациональное использование материальных и трудовых ресурсов, а также сокращает время простоев.

Практика показывает, что внедрение цифровых систем мониторинга и анализа состояния оборудования позволяет значительно повысить эффективность эксплуатации. Согласно данным промышленных предприятий, применение предиктивного обслуживания снижает количество аварийных остановок на 20–25%, увеличивает срок службы ключевых узлов на 15–20% и сокращает общие затраты на ремонт и обслуживание. Таким образом, цифровизация процессов технической эксплуатации становится не только технологическим, но и стратегическим экономическим фактором, влияющим на конкурентоспособность производства.

Проведение работ по эксплуатации и ремонту машин и механизмов в условиях автоматизации должно основываться на комплексном подходе, включающем регулярную диагностику, использование автоматизированных систем управления, гибкое планирование и применение предиктивной аналитики.

Такой подход обеспечивает высокий уровень надежности и отказоустойчивости оборудования, продлевает его жизненный цикл и минимизирует эксплуатационные расходы.

В перспективе развитие технологий эксплуатации связано с интеграцией систем искусственного интеллекта и анализа больших данных. Эти решения позволяют прогнозировать техническое

состояние оборудования с ещё большей точностью, оптимизировать графики обслуживания и автоматизировать принятие решений. Таким образом, предиктивное обслуживание становится важнейшим элементом промышленной трансформации, обеспечивая устойчивую, эффективную и безопасную работу производственных систем.

ОМАРОВА САУЛЕ АМИРХАНОВНА,

Преподаватель английского языка
КГКП «Almaty Polytechnic College»

ЭФФЕКТИВНОЕ ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ И ПРИЕМОВ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В настоящее время в связи с гуманизацией педагогического процесса и наделением обучающего статусом главного субъекта образования, начали внедряться современные подходы и методы обучения. Здесь особо стоит остановиться более глубоко на интерактивных методах обучения. Под термином интерактивность подразумевается воздействие друг на друга и взаимодействие в решении определенных задач. Само слово «интерактивный» происходит от английского «interact» - взаимодействовать, влиять друг на друга. При интерактивном обучении меняется роль преподавателя и обучающего, активность педагога уступает место активности обучающегося. В данном случае педагог выступает как модератор направляя действия обучающегося в нужное направление с целью приобретения новых знаний или же закрепления знаний и навыков по конкретной теме. Интерактивные методы обучения вариативны и гибки по своему содержанию, что дает возможность быстрого внедрения в образовательный процесс.

Метод обучения-упорядоченный комплекс дидактических приемов и средств, посредством которых

реализуются цели обучения и воспитания.

Приём обучения (обучающий приём) кратковременное взаимодействие между преподавателем и обучающимися, направленное на передачу и усвоение конкретного знания, умения, навыка. Методы обучения подразделяются на три группы: словесные, наглядные, практические (по источнику изложения учебного материала).

Словесные методы занимают центральное место в системе методов обучения. К ним относятся рассказ, объяснение, беседа, дискуссия, лекция и работа с книгой.

Вторую группу подразделяют на две группы: метод демонстраций и метод иллюстраций. **Наглядные методы обучения**, при которых усвоение учебного материала находится в существенной зависимости от применяемых наглядных пособий, схем, таблиц, рисунков, моделей, приборов, технических средств. Наглядные методы условно

основаны на практической деятельности учащихся. К практическим методам относятся упражнения, практические и лабораторные работы

Дискуссия бывает нескольких видов: интерактивная, тематическая, учебная. Любая из этих видов дискуссии мотивирует обучающихся к активному участию в обсуждении темы, таким образом содействовать развитию критического мышления и поиску эффективных аргументов для выстраивания своей точки зрения. Существуют следующие виды игр в форме дискуссии:

1. Round table – игра на решение общей проблемы в коллективе.

2. Scientific debate – диалог в виде спора, где обучающиеся являясь представителями различных направлений отстаивают свою точку зрения игра представляет форму дебатов.

3. Competition in small groups – когнитивная игра, которая мотивирует учащихся к активности.

4. Situation – форма игры где учащиеся развивают умения и навыки быстрой реакции.

5. Judicialsitting – игра, где учащиеся распределяют сами роли и ищут конструктивные ответы на поставленные цели.

6. Training – игровая форма с применение различных методов работы с малыми группами по совершенствованию навыков в процессе моделирования и обсуждения задач и целей.

7. Debriefing – обсуждение и анализ результатов работ, выполненных ранее и эффективности опыта для решения задач. Здесь проводится оценка достижения педагога и обучающихся в ходе обучения и планирование дальнейших задач для решения поставленных целей. Значительно часто применяются дискуссионные методы обучения – это целенаправленный обмен мнениями и утверждениями, основной целью которого является формирование у обучающихся определенной точки зрения. Ограничение дискуссии одним вопросом или же темой являются главными условиями такой формы обучения. И любое мнение или мысль высказанная в ходе дебатов или дискуссии должна быть аргументированной.

Мозговой штурм. Спонтанность—главный принцип мозгового штурма, этим он и заслуживает особое внимание так как при таком методе обучающиеся полностью вовлекаются в процесс обсуждая поставленные проблемные вопросы и задачи. Обучающие при такой форме должны предоставить как можно больше вариантов решения того или иного проблемного вопроса. Преподаватель должен принимать во внимание все ответы обучающихся, так как любой ответ может нести в себе гениальное решение или же нестандартный творческий подход. При такой форме неподготовленность способствует активному применению словарного запаса и поиску новых слов для выражения своих мыслей.

Ролевая игра. Это форма обучения наиболее доступный вид деятельности, где ярко проявляются особенности мышления и воображения, активность обучающихся и эмоциональность. Учебные игры имеют две важные функции: первая развивающая—обеспечивает развитие самостоятельности и творческого потенциала обучающихся, вторая коммуникабельная—развитие личности обучающегося через организацию общения и регулирование межличностных отношений.

Mind map (интеллектуальную карта) . Представление информации в радиальном формате записи (схема, таблица) , то есть посредством такой структуры, при которой материал излагается от центра к его краям, постепенно разветвляясь на более мелкие части, при этом информационное концентрированное наполнение является важным элементом педагогического дизайна и транслирует продуктивное решение усвоения художественного материала.

Чтобы составить действительно грамотную интеллектуальную карту, для начала нужно определиться с темой и зафиксировать ее в центре листа. Тему нужно выделить ярким цветом или даже продублировать каким-то схематическим рисунком. При этом важно помнить, что лист лучше положить горизонтально, чтобы все понятия попадали в поле зрения человеческого глаза. Далее мы должны составить основной список слов и выражений по данной теме или понятию. Например, если мы готовимся к пересказу текста по теме «Мой день» или к монологическому высказыванию, то мы должны вспомнить ключевые выражения относительно данной темы: get up, brush teeth, do my bed, dress, have breakfast, go to school, go home, have extra-classes, have diner and so on.

Затем данные основные понятия или ключевые фразы мы *распределяет* под основной темой. Если ключевых фраз много, распределите их под заголовками или сгруппируйте по группам. Например, вернемся к теме « Мой рабочий день». Можно распределить выражения по группам, в зависимости от времени суток, когда вы это делаете: in the morning, in the afternoon, in the evening or at night. Не забываем это делать цветными ручками или карандашами и включать фантазию. Можно добавить и схематические рисунки, символы и немного юмора. Применение майнд мэпов в обучении позволяет избежать недостатков традиционного конспектирования и повысить эффективность как запоминания учебной

информации, так и понимания сложных тем предметной области.

Прием «Fishbone». Фишбоун («рыбья кость», «рыбий скелет») – упрощённое название метода японского учёного Каору Исикавы. Эта графическая техника представления информации позволяет образно продемонстрировать ход анализа какого-либо явления через выделение проблемы, выяснение её причин и подтверждающих фактов и формулировку вывода по вопросу.

Рассмотрим применение технологии развития критического мышления на уроке английского языка Food Technology. На стадии вызова преподаватель подводит обучающихся к формулировке темы урока (*Healthy food или Food pyramid*) , а затем к прогнозированию содержания текста (*I think the text is about healthy eating (healthy diet)*). В этом хорошо помогает наглядный материал.

Следующий этап - это непосредственное чтение текста. На этой стадии применяются разные приёмы чтения: медленное чтение текста с выделением ключевых слов, понятий, определений; выделение известных и новых понятий; определение новых слов по контексту.

Третий этап - это этап трансформации текста. Мы представляем текст в форме плана, схемы или таблицы. Это можно сделать, используя методический прием «Фишбоун». В голову «скелета» мы записываем тему *Healthy food* или *healthy diet* (Схема 1) .

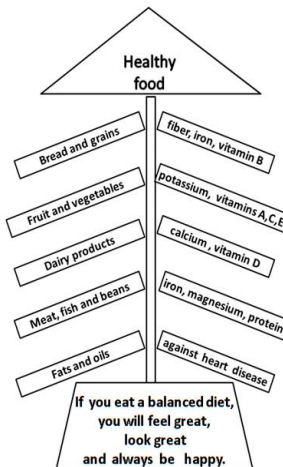

Схема 1

Слева размещаем основные категории продуктов, а справа витамины и вещества, содержащиеся в них. Вывод записываем в «хвосте»: *If you eat a balanced diet, you will feel great, look great and always be happy.*

В процессе работы происходит активизация и усвоение новых лексических единиц, развитие связной речи. Схема - это опора для пересказа. Она поможет в решении коммуникативной задачи. Данный урок является предпоследним в изучении темы «Food and Refreshments» и направлен на развитие навыков монологической речи. Актуальность урока заключается в его высоком воспитывающем потенциале. Материал урока направлен на формирование ценностей здоровья, правильного питания.

Метод «Синквейн» - прием, который представляет собой составление стихотворения, состоящего из 5 строк. **Синквейн** — это стихотворная форма, которая требует синтеза информации и материала в кратких выражениях, что позволяет описывать или рефлексировать по какому-либо поводу.

1. Одно существительное, которое обозначает объект или предмет, о котором пойдет речь.

2. Два прилагательных или два причастия, которые дают описание признаков и свойств выбранного в синквейне предмета или объекта.

3. Три глагола три (допускаются пояснения) , описывающие характерные действия объекта.

4. Предложение из четырех слов, выражающее личное отношение автора синквейна к описываемому предмету или объекту.

5. Одно существительное (вывод, обобщение) - синоним, обобщающий или расширяющий смысл темы или предмета (одно слово) , обычно существительное, с помощью которого человек выражает свои чувства, эмоции, ассоциации.

• Тема «Hobbies»:

- 1. Reading
- 2. Interesting, boring.
- 3. To read, to devour, to sit
- 4. Choose a book as you choose a friend.
- 5. Books.

Стратегия «Ассоциативный ряд». Данный прием является наиболее эффективным при изучении лексических тем. Суть этой стратегии состоит в том, что педагог предлагает обучающимся написать за определенное время слова, которые относятся к теме, которую предстоит изучать.

Прием «Верно-Неверно»

Данный прием удобно применять при повторении пройденного материала. На этом этапе важно освежить в памяти все, что ученикам известно

по теме урока и те знания, умения и навыки, которые пригодятся на уроке.

- Объявляется тема
- Учитель зачитывает вопросы и предложения
- Учащиеся фиксируют ответы с помощью значков «+» и «-»

Стратегия «Знаю-Узнал-Хочу узнать»

Цель данной стратегии – развитие рефлексивности. Используя ее при работе с информацией, обучающийся соотносит известное и новое, определяют свои познавательные запросы обосновывая их известной им информацией, а также определяют дальнейшие направления в индивидуальном исследовательском поиске

Эффективное использование активных методов обучения позволит обеспечить организацию образовательного процесса, направленного на достижение высокой заинтересованности и вовлеченности в учебную, проектную, исследовательскую деятельность, формирования качеств личности, моральных и нравственных установок, ценностных ориентиров. И следует помнить, что для того, чтобы обучать учащихся посредством активных методов, активным должен быть сам педагог.

К интерактивным методам обучения на уроке также относят мастер-классы, построение шкалы мнений, ПОПС-формулу, дерево решений.

Все активные и интерактивные методы обучения призваны решать главную задачу, — научить ребенка учиться. То есть истина не должна преподноситься "на блюдечке". Гораздо важнее развивать критическое мышление, основанное на анализе ситуации, самостоятельном поиске информации, построению логической цепочки и принятию взвешенного и аргументированного решения

Источники:

1. «Инфоурок» - «Реализация деятельностного подхода как приоритета современного урока» - А. М. Арсюкова, Вспомогательная школа № 24, г. Орши, Республика Беларусь
2. Методическое руководство для 7 класса общеобразовательной школы – г. Алматы «Атамұра» - 2017 г- В. В. Савельева, Г. Г. Лукпанова, А. Б. Ярмухамедова

ТОРТАЕВА НАЗЕРКЕ АМАНГЕЛЬДЫҚЫЗЫ,
КГКП «Almaty Polytechnic College»

ДУАЛДЫ ОҚЫТУ – ЖҰМЫССЫЗДЫҚТЫ АЗАЙТУДЫҢ ЖОЛЫ

Аннотация

Мақалада дуалды оқыту жүйесінің Қазақстандағы жастар арасындағы жұмыссыздықты төмендетудегі маңызы қарастырылады. Автор шетелдік тәжірибелерге талдау жасап, дуалды оқытудың әлеуметтік-экономикалық тиімділігін дәлелдейді. Жұмыссыздық мәселесін шешу жолдары мен дуалды оқыту жүйесін жетілдіру тетіктері ұсынылады.

Түйін сөздер: дуалды оқыту, еңбек нарығы, жұмыссыздық, кәсіби білім, әлеуметтік серіктестік, адами капитал.

Кіріспе

XXI ғасырдың басты әлеуметтік мәселелерінің бірі – жастар арасындағы жұмыссыздық. Жұмыссыздық тек экономикалық көрсеткіш емес, сонымен қатар қоғамның әлеуметтік тұрақтылығына, халықтың өмір сапасына тікелей әсер ететін фактор. Жастардың жұмыссыз қалуы олардың кәсіби дағдыларының қалыптаспауына, әлеуметтік белсенділігінің төмендеуіне және қоғамда түрлі әлеуметтік проблемалардың артуына алып келеді.

Қазақстан Республикасында 2024 жылғы мәлімет бойынша жұмыссыздық деңгейі 4,8% болса, жастар арасындағы жұмыссыздық 3,8% -ды құрайды. Бір қарағанда, бұл көрсеткіштер төмен сияқты, алайда жасырын жұмыссыздық пен уақытша еңбекпен қамтылған жастардың үлесін ескерсек, мәселенің ауқымы әлдеқайда кең екендігі байқалады.

Бұл жағдай еңбек нарығы мен білім беру жүйесінің арасында алшақтық бар екенін көрсетеді. ЖОО мен колледж түлектерінің алған теориялық білімі жұмыс берушілердің нақты талаптарына сай келе бермейді. Сол себепті көптеген түлектер оқуын бітірген соң өз мамандығы бойынша жұмыс таба алмайды. Осы мәселені шешудің тиімді жолдарының бірі – дуалды оқыту жүйесі.

1. Дуалды оқытудың теориялық негіздері және тарихы

Дуалды оқыту (нем. *duales System*) – студенттің оқу уақытының белгілі бір бөлігін оқу орнында теориялық білім алуға, ал екінші бөлігін өндірісте тәжірибе жинақтауға бағытталған білім беру моделі.

Шетелдік тәжірибе:

- Германия: Дуалды оқытудың отаны. Жастардың 60% -дан астамы осы жүйе арқылы кәсіп меңгереді. Жүйе бойынша студент аптаның 3–4 күнін кәсіпорында, қалғанын колледжде оқумен өткізеді. Жастар жұмыссыздығы 7% -дан төмен.

- Австрия және Швейцария: Заңмен бекітілген жүйе. Мемлекет пен жұмыс берушілердің тең серіктестігіне негізделген.

- Оңтүстік Корея: 1970–1980 жж. индустриалды серпіліс кезеңінде дуалды жүйеге ұқсас модель енгізілді, нәтижесінде экономика қарқынды дамыды.

2. Қазақстандағы дуалды оқыту тәжірибесі

Қазақстанда дуалды оқыту жүйесі алғаш рет 2012 жылы енгізіле бастады. Бүгінде республикада 490-ға жуық колледжде дуалды оқыту элементтері бар, 2000-нан астам кәсіпорын оқу орындарымен келісімшартқа отырған.

Салалар бойынша қолданылуы:

- Техникалық мамандықтар: машина жасау, құрылыс, көлік, энергетика.

- Ауыл шаруашылығы: агрономия, ветеринария, механизация.

- Қызмет көрсету: туризм, қонақ үй бизнесі, IT-саласы.

3. Дуалды оқытудың жұмыссыздықты азайтудағы рөлі

Дуалды оқыту жүйесі жастар арасындағы жұмыссыздықты азайтуға тікелей ықпал етеді.

1. Студенттер кәсіпорында тәжірибеден өту арқылы болашақ жұмыс орнын алдын ала таңдайды. Статистика бойынша, дуалды оқытуға қатысқан түлектердің 70–80% -ы практика өткен кәсіпорында жұмысқа орналасады.

2. Дуалды оқыту түлектің еңбекке бейімделу кезеңін қысқартады. Жас маман жұмыс беруші үшін тиімді, себебі оған ұзақ үйретудің қажеті жоқ.

3. Дуалды оқыту студенттің кәсіби дағдыларын дамытып қана қоймай, әлеуметтік жауапкершілігін, еңбек мәдениетін қалыптастырады.

4. Дуалды оқытудың әлеуметтік-экономикалық әсері

- Экономикалық әсері: елдің кадрлық әлеуетін нығайтады, шетел мамандарына тәуелділікті азайтады.

- Әлеуметтік әсері: жастардың еңбекке ерте араласуы олардың әлеуметтік тұрақтылығын арттырады.

- Білім беру сапасына әсері: оқу бағдарламалары еңбек нарығы талаптарына сәйкес жаңартылып отырады.

5. Мәселелер және оларды шешу жолдары

Мәселелер:

- Кейбір кәсіпорындардың дуалды оқытуға қатысуға құлықсыз болуы;

- Аймақтардағы өндірістік базаның жеткіліксіздігі;

- Оқу орындарындағы заманауи жабдықтардың жетіспеуі;

- Заңнамалық тұрғыдан ынталандырудың жеткіліксіздігі.

Шешімдер:

1. Кәсіпорындарға дуалды оқытуға қатысқаны үшін салықтық жеңілдіктер беру.
2. Колледждердің материалдық-техникалық базасын мемлекет тарапынан жаңарту.
3. Халықаралық тәжірибелерді енгізу (мысалы, Германиядағы дуалды модельді бейімдеу) .

4. Ауылдық жерлердегі шағын кәсіпорындар мен колледждер арасындағы серіктестікті кеңейту.

Қорытынды

Дуалды оқыту – қазіргі қоғамда жастар жұмыссыздығын азайтудың ең тиімді тетігі. Ол студенттің кәсіби құзыреттілігін арттырып қана қоймай, еңбек нарығы мен білім беру жүйесі арасындағы алшақтықты жояды. Қазақстанда бұл жүйені дамыту – экономикалық өсімнің, әлеуметтік тұрақтылықтың және адами капитал сапасын арттырудың маңызды факторы.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. ҚР Ұлттық статистика бюросы. «Қазақстан Республикасындағы жастар жұмыссыздығы, 2024».
2. ҚР БҒМ. Дуалды оқыту жүйесін енгізу жөніндегі әдістемелік нұсқаулық. – Астана, 2015.
3. «Атамекен» ҰКП. Дуалды оқыту орталығының есебі. – Астана, 2023.
4. Rauner, F., Maclean, R. Handbook of Technical and Vocational Education and Training Research. Springer, 2009.
5. Deissinger, T. The German Dual System of Vocational Education and Training: Structure and Function. Journal of Technical Education, 2015.
6. Euler, D. Germany's dual vocational training system: a model for other countries? Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2013.
7. ҚР Президенті Қ. Тоқаев. «Әділетті Қазақстанның экономикалық бағыты». Қазақстан халқына Жолдау, 2023.
8. OECD. Youth Unemployment and Skills Development. Paris, 2022.
9. International Labour Organization (ILO) . Global Employment Trends for Youth 2023. Geneva, 2023.

ЛЕСБЕК ҚЫДЫРЖАН ЕРБОЛАТҰЛЫ,

Преподаватель истории

КГКП «Almaty Polytechnic College»

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЛОЖЕНИЯ OBSIDIAN В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Введение

Современное образование находится в постоянном процессе изменений, и главной движущей силой этих изменений выступают цифровые технологии. Сегодня невозможно представить учебный процесс без применения различных программных средств, онлайн-платформ и мобильных приложений. Они не только делают обучение более доступным и гибким, но и позволяют адаптировать учебный материал под индивидуальные потребности каждого обучающегося. Особенно важно отметить, что цифровые инструменты помогают не просто хранить информацию, но и структурировать её, формировать связи между разными темами, а также облегчать процесс восприятия сложных понятий.

Роль цифровых технологий в современном образовании трудно переоценить. Они позволяют учащимся работать с материалами в любое время и в любом месте, развивают самостоятельность, формируют навык поиска и анализа информации. Для преподавателя цифровые решения становятся опорой в организации учебного процесса: облегчают подготовку к занятиям, позволяют создавать более наглядные и структурированные материалы, вовлекать студентов в активное взаимодействие с учебным контентом. Таким

образом, образование становится не только более технологичным, но и более эффективным.

Вместе с этим возникает необходимость в инструментах, которые помогают не просто собирать данные или делать конспекты, а формировать целостную систему знаний. Традиционные способы ведения заметок, такие как бумажные тетради или стандартные текстовые документы, часто оказываются недостаточными. В них сложно быстро находить нужную информацию, выстраивать взаимосвязи между темами или адаптировать материалы под конкретные задачи. Современному студенту и преподавателю нужен инструмент, который будет сочетать в себе удобство обычных заметок и возможности интеллектуальной организации информации.

Одним из таких решений является приложение Obsidian. Оно представляет собой современный редактор заметок, который работает на основе технологии Markdown и позволяет создавать так называемые «связанные записи». В отличие от привычных текстовых файлов, заметки в Obsidian можно связывать между собой, формируя полноценную сеть знаний. Это означает, что каждая запись перестаёт существовать в изоляции, а становится частью единой структуры. Такой подход помогает увидеть взаимосвязь между разными темами,

формировать комплексное понимание изучаемого материала и возвращаться к нему при необходимости.

Obsidian отличается от традиционных инструментов тем, что акцент делает не только на хранении информации, но и на её систематизации. Приложение позволяет пользователю выстраивать личную базу знаний, которая со временем становится всё более ценной и полезной. Для преподавателя это возможность иметь под рукой все конспекты, методические материалы и планы занятий в удобной и взаимосвязанной форме. Для студента это шанс развивать навыки самостоятельного анализа и структурирования знаний, готовиться к экзаменам и проектам, опираясь на собственную цифровую библиотеку.

Таким образом, использование Obsidian открывает новые перспективы для образовательного процесса. Это приложение может стать мостом между традиционными методами ведения заметок и современными требованиями к обучению, помогая и учителям, и студентам эффективно организовать знания и находить в них новые смыслы.

Obsidian как инструмент преподавателя

Переходя от общего представления о цифровых технологиях в образовании к конкретным примерам их применения, важно рассмотреть, каким образом приложение Obsidian может стать незаменимым помощником для самого преподавателя. Ведь именно от того, насколько удобно учителю работать с материалом, зависит и эффективность передачи знаний студентам.

Прежде всего, Obsidian предоставляет широкие возможности для создания и систематизации учебных материалов. Преподаватель может вести свои записи в удобной форме, структурировать их по темам, датам, дисциплинам или учебным курсам. В отличие от традиционных документов, где информация представлена линейно, в Obsidian материалы можно связывать между собой, что позволяет формировать полноценную базу знаний. Такая база может постоянно расширяться и дополняться, сохраняя при этом логическую целостность.

Особое значение имеет ведение конспектов, методических пособий и планов занятий. В Obsidian преподаватель может хранить все версии учебных планов, добавлять к ним комментарии и заметки для будущих изменений. Это особенно удобно, когда учебная программа требует регулярного обновления или корректировки. Кроме того, при подготовке к занятиям учитель может использовать уже готовые заметки, вносить дополнения или объединять их в новые формы, что значительно экономит время и усилия.

Важной особенностью Obsidian является использование внутренних ссылок для построения «сетей знаний». Преподаватель может связывать между собой разные темы курса, показывая их взаимосвязь. Например, учитель истории может связать заметку о событиях XVIII века с заметкой о предпосылках XIX века, а также с современными интерпретациями этих процессов. Таким образом создаётся живая и динамичная структура, которая помогает не только самому преподавателю лучше

ориентироваться в материале, но и делает обучение более связным и логичным для студентов.

Отдельного внимания заслуживает возможность применения графа связей. Визуализация тем и понятий в виде графа позволяет наглядно показать, как разные элементы учебного курса взаимосвязаны между собой. Для преподавателя это не просто инструмент организации заметок, но и способ анализировать собственный материал. Глядя на граф, учитель может заметить, какие темы недостаточно раскрыты, какие требуют дополнений, а где наоборот, слишком много повторов. Такой подход помогает сделать учебный процесс более сбалансированным.

Чтобы наглядно представить использование Obsidian в работе, можно обратиться к конкретным примерам. Учитель истории, готовясь к курсу по истории Казахстана, может создавать отдельные заметки по каждой эпохе. Эти заметки связываются между собой внутренними ссылками: события одной эпохи переходят в предпосылки другой, а значимые личности и их деятельность фиксируются в отдельной базе. В результате формируется не просто набор конспектов, а целостная система знаний, где легко проследить логику исторического процесса.

Таким образом, для преподавателя Obsidian становится не просто программой для заметок, а универсальным инструментом для организации и анализа учебного материала. Он облегчает работу, помогает экономить время и одновременно позволяет создавать более глубокое и структурированное содержание занятий.

Obsidian в работе студентов

Если рассматривать образовательный процесс как совместное взаимодействие преподавателя и обучающихся, то логично перейти от роли учителя к роли студента. В то время как для педагога Obsidian является инструментом структурирования и планирования, для студентов он открывает возможности формирования собственных знаний и развития важных учебных навыков.

Одним из основных направлений использования Obsidian в работе студентов является ведение электронных конспектов и заметок с лекций. В отличие от традиционных тетрадей или стандартных текстовых документов, где информация часто остаётся неструктурированной, Obsidian позволяет студентам организовать свои записи в более удобной форме. Каждая лекция или тема может оформляться отдельной заметкой, которая в дальнейшем связывается с другими, образуя целую сеть понятий. Такой подход способствует лучшему пониманию материала, а также облегчает его повторение и систематизацию.

Не менее важным преимуществом является развитие навыков анализа и системного мышления через связывание заметок. Когда студент видит, как одна тема напрямую связана с другой, он учится находить взаимосвязи между различными дисциплинами, формировать обобщённые выводы и видеть картину целиком. Например, при изучении курса истории студент может связать отдельные события с экономическими и культурными процессами, а при изучении информатики — соединить теоретические понятия с практическими примерами.

Это формирует у обучающегося критическое мышление и умение работать с комплексными задачами.

Большим преимуществом Obsidian является возможность добавлять мультимедийные материалы. Студент может прикреплять к заметкам фотографии с презентаций, сканы документов, ссылки на статьи, видео и другие ресурсы. В результате простая запись превращается в полноценный учебный модуль, в котором собрана не только теория, но и визуальные и аудиоматериалы. Это делает подготовку к занятиям и экзаменам более продуктивной, так как вся необходимая информация находится в одном месте.

Организация личной базы знаний также играет ключевую роль. Со временем у студента формируется собственная цифровая библиотека, где каждая тема или предмет занимает своё место, а между ними выстраиваются логические связи. Такая база знаний полезна не только в рамках конкретного курса, но и в дальнейшем обучении. Например, заметки, сделанные на первом курсе, могут использоваться и дополняться на втором или третьем, расширяясь вместе с развитием студента.

Навык долгосрочного ведения собственной цифровой «библиотеки знаний» особенно ценен в современном мире, где способность работать с информацией становится одной из главных компетенций. Студенты, освоившие Obsidian, получают не просто удобный инструмент для учёбы, но и привычку постоянно структурировать и анализировать новые данные. В будущем этот навык может быть полезен и в профессиональной деятельности, где требуется быстро ориентироваться в больших объёмах информации.

Возможности совместной работы

Современное образование невозможно представить без коллективной деятельности. Большая часть учебного процесса строится вокруг совместных проектов, исследовательских заданий и групповых обсуждений. В этой связи использование Obsidian становится особенно ценным, так как программа поддерживает не только индивидуальное ведение заметок, но и коллективное создание образовательных баз.

Совместное создание образовательных баз знаний позволяет студентам объединять свои усилия в рамках одного курса или проекта. Каждый участник может вести отдельные заметки, которые затем связываются в общую систему. Например, при подготовке исследовательской работы группа студентов распределяет между собой темы: один собирает материалы по теории, другой анализирует практические примеры, третий работает с источниками на иностранном языке. Благодаря Obsidian вся информация связывается в единую сеть, что позволяет группе видеть полную картину и работать более продуктивно.

Интеграция Obsidian с облачными сервисами значительно расширяет возможности такого взаимодействия. Используя Google Drive, GitHub или фирменный сервис Obsidian Sync, студенты и преподаватели могут обмениваться заметками, синхронизировать базы данных и обновлять

информацию в реальном времени. Это делает работу более гибкой и доступной: вне зависимости от того, находятся ли участники в одной аудитории или работают удалённо, все изменения автоматически фиксируются и становятся доступными для команды.

Важно отметить, что работа в коллективных базах развивает у студентов командные навыки. Они учатся не только делиться информацией, но и договариваться о структуре базы знаний, распределять роли, корректировать и дополнять записи друг друга. Такой опыт особенно ценен в условиях проектного и исследовательского обучения, когда конечный результат зависит от согласованности действий всей группы.

Сравнение с традиционными методами

Если сопоставить использование Obsidian с привычными методами организации информации, становится очевидно, что преимущества цифрового инструмента значительно шире. В отличие от обычных тетрадей или Word-документов, где записи представлены линейно и не позволяют выстраивать сложные связи, Obsidian делает возможным создание гибкой и динамичной структуры.

Одним из ключевых преимуществ является скорость поиска информации. В бумажной тетради или длинном документе найти нужный факт или тему бывает непросто, тогда как в Obsidian достаточно воспользоваться системой тегов или внутренними ссылками. Кроме того, визуализация связей между заметками делает процесс повторения и анализа более наглядным: студент или преподаватель сразу видит, как одна тема связана с другой.

Гибкость Obsidian проявляется и в том, что пользователь может комбинировать личные и коллективные базы знаний. Студент, например, ведёт свою собственную систему заметок для подготовки к экзаменам, а параллельно участвует в создании общей базы курса вместе с сокурсниками. Преподаватель же может хранить свои методические материалы и при этом предоставлять доступ к отдельным разделам студентам для совместной работы. Такой подход объединяет преимущества индивидуальной и групповой работы, создавая действительно современную образовательную среду.

Педагогические эффекты и результаты применения

Рассматривая применение Obsidian в образовательной практике, можно выделить целый ряд положительных педагогических эффектов, которые напрямую влияют на качество обучения. Одним из наиболее заметных результатов является повышение вовлечённости студентов в учебный процесс. Благодаря возможности самостоятельно структурировать информацию, связывать темы и дополнять конспекты мультимедийными материалами, студенты начинают активнее участвовать в обучении. Учеба перестаёт восприниматься как пассивное запоминание материала и превращается в процесс осознанного построения личной базы знаний.

Ещё одним важным эффектом становится развитие самостоятельности и ответственности за собственное обучение. Используя Obsidian, студент берёт на себя роль исследователя: он сам решает, какие

связи между темами установить, какие материалы дополнить и как лучше структурировать знания. Это формирует навык организации собственной работы, что особенно важно в условиях современного образования, где ценится умение учиться самостоятельно и управлять своим временем.

Не менее значимым является укрепление межпредметных связей. Когда студент видит, что заметки по математике можно напрямую связать с изучением информатики, а записи по истории — с курсами литературы или философии, у него формируется целостное восприятие знаний. Такой междисциплинарный подход помогает глубже понять суть изучаемых дисциплин и способствует формированию системного мышления.

Поддержка идей цифровой грамотности также выступает важным результатом. Освоение Obsidian требует навыков работы с цифровыми инструментами, понимания принципов организации данных и умения использовать современные технологии в учебной и профессиональной деятельности. Эти компетенции сегодня входят в число ключевых и востребованных в любой сфере.

Заключение

Подводя итоги, можно отметить, что использование Obsidian в образовательном процессе открывает новые перспективы как для преподавателей, так и для студентов. Для педагогов это удобный инструмент систематизации учебных материалов, подготовки к занятиям и визуализации связей между

темами. Для студентов — это возможность создавать личные базы знаний, развивать самостоятельность, критическое мышление и навыки долгосрочной работы с информацией.

Ключевыми преимуществами Obsidian становятся гибкость, наглядность, скорость поиска и возможность комбинировать индивидуальную и коллективную работу. Всё это делает процесс обучения более современным, структурированным и эффективным.

Рекомендовать Obsidian можно как преподавателям, так и студентам. Для успешного внедрения в учебный процесс стоит начать с поэтапного освоения программы: от ведения простых конспектов и заметок до создания полноценных сетей знаний. При поддержке педагогов и администраций учебных заведений Obsidian может занять прочное место в образовательной практике.

Перспективы развития также выглядят многообещающе. В будущем возможно создание единых баз знаний на уровне колледжа, факультета или целого учебного курса. Такие базы станут фундаментом для дальнейшего обучения, научных исследований и профессионального роста студентов. Объединение усилий преподавателей и обучающихся в рамках одной цифровой экосистемы позволит не только повысить качество образования, но и сформировать культуру эффективной работы с информацией, столь важную в современном обществе.

АКИШЕВА ШАМСИЯ СЕРИКБАЕВНА,

Учитель английского языка
КГКП «Almaty Polytechnic College»

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ГОВОРЕНИЯ У УЧАЩИХСЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НАГЛЯДНЫХ СРЕДСТВ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Развитие устной речи на уроках английского языка является одной из главных задач современного образования. Для развития навыков говорения на уроках английского языка важно использовать разнообразные наглядные средства, такие как картинки, фотографии и видео, которые стимулируют речь и создают ситуации, приближенные к реальным условиям общения. Сюда же относятся и современные технологии, включая интерактивные доски, онлайн-платформы и приложения, которые делают процесс обучения более мотивирующим и позволяют работать с аутентичными материалами. Умение свободно выражать свои мысли, задавать вопросы и участвовать в диалоге напрямую зависит от того, насколько учащиеся вовлечены в процесс обучения. Одним из эффективных способов повышения мотивации и качества речи является использование наглядных средств. Наглядные средства помогают создать коммуникативную ситуацию, максимально

приближенную к реальной. Картинки, фотографии, схемы, презентации и видеоматериалы не только визуализируют изучаемый материал, но и стимулируют воображение учащихся, расширяют словарный запас, а главное — дают опору при формулировании высказываний. В рамках изучения иностранного языка на уроках применяются различного рода ассоциогаммы, которые содержат в себе основной лексический или грамматический минимум, который представлен в виде особой схемы. Они направлены на легкое и быстрое запоминание материала обучающимися. Использование наглядности способствует:

- активации лексики по конкретной теме;
- развитию умения строить монолог и диалог;
- повышению интереса к обсуждаемой теме;
- преодолению языкового барьера.

Практическая реализация на уроке. На одном из своих уроков я использовала методику «говорение через изображение». Тема занятия была посвящена описанию внешности и характера человека. А также просмотр видео с включенным звуком и изображением. Учитель проверяет, поняли ли учащиеся материал посредством ответов на подготовленные вопросы. Также, до просмотра видео ученикам можно выдать перефразированный диалог, после чего попросить, чтобы они соотнесли прямую речь со спикером. Либо предоставить часть диалога или описание сцены с пропущенными словами, которые нужно заполнить во время или после просмотра. Так ученики тренируют внимательность и память, посредством работы рецептивных видов речевой деятельности. Просматривание видео без звука (*silent viewing*) . Данный прием можно использовать как для стимулирования речевой активности при обсуждении увиденного на экране, так и для того, чтобы обратить внимание на то, что было сказано; для этого используются различные задания на догадку. Следует выбрать сцены с короткими репликами в диалоге, где само действие, эмоции, локация, ситуация и т. д. дают подсказки, о чем говорят герои видеоролика. Ученики стараются догадаться о содержании речи персонажей. После этого они сравнивают свои догадки, просматривая фрагмент еще раз, но со звуком.

1. Этап подготовки.

2. Я подготовила набор фотографий разных людей на видео (различные возрастные группы, профессии, стили одежды) . Каждому ученику или паре предлагалось выбрать картинку, просматривая фрагмент ученики обсуждают увиденного на экране.

3. Этап работы с лексикой.

4. Перед началом обсуждения мы повторили ключевые прилагательные и выражения для описания внешности и характера. Я составила небольшую mind-map на доске, чтобы учащиеся могли ориентироваться в лексике.

5. Этап говорения.

○ Ученики по очереди описывали изображение, стараясь использовать как можно больше слов из предложенного списка.

○ Далее мы усложнили задание: учащиеся должны были придумать краткую историю о человеке на картинке — кем он работает, какие у него хобби, где он мог бы жить.

○ На заключительном этапе организовали мини-дискуссию: ученики сравнивали двух персонажей и высказывали своё мнение, с кем из них им было бы интересно познакомиться.

В ходе задания заметно выросла активность в классе: даже те учащиеся, кто обычно стеснялся говорить, охотно включились в обсуждение. Наглядные материалы помогли преодолеть трудности поиска слов, так как картинка давала подсказку и направление мысли.

Использование наглядных средств на уроках английского языка доказало свою эффективность в развитии навыков устной речи. Они создают условия для естественного общения, мотивируют учащихся и позволяют им чувствовать уверенность в своих высказываниях. Таким образом, визуальная опора становится неотъемлемым элементом коммуникативного подхода, а учитель получает возможность сделать уроки более динамичными, интересными и результативными. Применение видеоматериалов на уроке английского языка помогает ученикам более эффективно и результативно обучаться навыкам говорения, так как видеофрагменты демонстрируют примеры аутентичного общения, создают атмосферу реальной языковой коммуникации, преобразуют традиционный урок в более увлекательный познавательный процесс. В целом же, наглядность помогает учащимся усваивать языковой материал более осмысленно и с большим интересом. Кроме того, наглядность мобилизует психическую активность учащихся, вызывает интерес к занятиям английским языком, расширяет объем усваиваемого материала, снижает утомление, тренирует творческое воображение, мобилизует волю, облегчает весь процесс изучения английского языка.

НУРБОСЫН АЯУЛЫМ АБДИКАДЫРҚЫЗЫ,

«Almaty Polytechnic College»

Арнайы пән оқытушысы

Алматы қаласы

**ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ЭТИКАСЫ: МҮМКІНДІКТЕРІ МЕН
ҚАУІПТЕРІ****Аннотация**

Бұл мақалада жасанды интеллект технологияларының дамуына байланысты пайда болатын мүмкіндіктер мен ықтимал қауіптер қарастырылады. Авторлар жасанды интеллекттің білім беру, медицина, бизнес және өндіріс салаларындағы оң ықпалын талдай отырып, сонымен қатар этикалық мәселелерге — деректердің құпиялылығы, алгоритмдердің әділдігі, жұмыс орындарының қысқаруы және адами бақылаудың әлсіреуі сияқты тәуекелдерге тоқталады. Жасанды интеллект этикасы мәселелері қазіргі қоғам үшін аса өзекті болып табылады, себебі ол тек техникалық даму үрдісін ғана емес, сонымен қатар адамзаттың болашағына тікелей әсер ететін факторларды қамтиды. Мақалада соңғы жылдары жарық көрген ғылыми еңбектерге сүйене отырып, жасанды интеллектті жауапкершілікпен пайдалану қажеттілігі негізделеді.

Кілт сөздер: жасанды интеллект, этика, технология, қауіп, мүмкіндік, деректер құпиялылығы, әділдік.

Жасанды интеллект қазіргі замандағы ең өзекті ғылыми-техникалық жетістіктердің бірі болып саналады. Ол қоғамның барлық саласына – денсаулық сақтаудан бастап білім беру, экономика, ғылым және қоғамдық басқаруға дейін еніп, жаңа мүмкіндіктер мен артықшылықтар ұсынып отыр.

Ең үлкен мәселелердің бірі – әділетсіздік пен кемсітушілік. ЖИ жүйелері тарихи деректерге негізделгендіктен, бұрыннан бар әлеуметтік теңсіздікті қайталайды, кейде оны күшейтіп жібереді. Бұл жағдай жұмысқа қабылдау, несие беру немесе денсаулық сақтау салаларында орын алуы мүмкін. Екінші үлкен мәселе – жеке өмір мен деректердің қауіпсіздігі. Жасанды интеллект үлкен көлемде деректерді қажет етеді, ал бұл деректерді жинау азаматтардың құпиялылығына қауіп төндіреді. Үшінші мәселе – жүйенің түсініктілігі мен ашықтығы. Күрделі нейрондық желілердің шешім қабылдау логикасын адамдар көп жағдайда түсіне алмайды. Бұл «қара жәшік» проблемасы деп аталады және азаматтардың сенімін төмендетеді.

Сонымен қатар, соңғы жылдары генеративті жасанды интеллекттің дамуы жалған ақпарат пен deepfake технологияларының көбеюіне себеп болды. Саяси манипуляциялар, жалған бейне мен аудио жазбаларды тарату қоғамға айтарлықтай зиян келтіреді. Бұл жағдай демократиялық институттарға, азаматтардың сеніміне және ақпараттық қауіпсіздікке қатты әсер етеді. Тағы бір өзекті мәселе – жауапкершіліктің анықталмауы. ЖИ-ды әзірлеушілер

ме, пайдаланушылар ма, әлде тапсырыс берушілер ме – қай тараптың толық жауапты екенін белгілеу заң тұрғысынан әлі де шешімін таппаған.

2022 жылдан кейін халықаралық деңгейде жасанды интеллектті басқару бойынша нақты қадамдар жасалды. Еуропалық Одақ 2024 жылы «AI Act» заңын қабылдап, тәуекелге негізделген реттеу жүйесін енгізді. Бұл құжат ЖИ-дың жоғары тәуекелді қолданыстарына қатаң талаптар қояды және қоғамға зиян келтіруі мүмкін кейбір қолдануларға толық тыйым салады. OECD 2023 жылы жариялаған баяндамасында ЖИ жүйелерін әзірлеу мен пайдалану барысында жауапкершілікті күшейту қажеттігін атап өтті. Ғалымдар мен сарапшылар ЖИ этикасы қағидаттармен

Дегенмен, жасанды интеллекттің дамуы тек оң өзгерістермен шектелмейді, сонымен қатар жаңа этикалық мәселелерді, тәуекелдер мен қауіптерді тудырады. Сондықтан жасанды интеллект этикасы – бүгінгі күні қоғам үшін кең көлемде талқыланатын аса маңызды тақырыпқа айналды.

Жасанды интеллекттің әлеуетті мүмкіндіктері өте ауқымды. Медицина саласында ол ауруларды ерте кезеңде анықтауға, диагнозды дәлірек қоюға және дәрілік заттарды әзірлеу процесін жылдамдатуға мүмкіндік береді. ЖИ көмегімен науқастың жеке ерекшеліктерін ескере отырып емдеу жоспарын жасауға болады. Білім беру саласында жасанды интеллект оқушылар мен студенттердің қабілетіне бейімделген жеке оқыту траекториясын құра алады. Бұл білім сапасын арттырып, мұғалімдердің жүктемесін азайтуға ықпал етеді. Ғылымда жасанды интеллект күрделі модельдерді қысқа мерзімде талдауға мүмкіндік береді, мысалы климат өзгерістерін болжау немесе табиғи апаттардың алдын алу саласында. Экономикада ЖИ жаңа жұмыс орындарының пайда болуына жол ашып, өндірістік процестерді автоматтандыру арқылы өнімділікті арттырады. Сонымен қатар ол жаңа бизнес-модельдер мен қызмет түрлерін қалыптастырады.

Алайда жасанды интеллекттің дамуы көптеген қауіп-қатерлерді де туындатады.

ғана шектелмей, нақты тетіктермен – аудит, құжаттандыру, стандарттау арқылы жүзеге асырылуы тиіс екенін көрсетіп отыр.

Бұл тәжірибелер Қазақстан сияқты дамушы елдер үшін де үлкен маңызға ие. Жасанды интеллектті тиімді пайдалану үшін ұлттық стратегия қабылданып, этика мәселелері басты назарға алынуы қажет. Елдегі цифрлық саясат ЖИ-дың денсаулық сақтау, білім беру және мемлекеттік басқарудағы мүмкіндіктерін

пайдаланып қана қоймай, оның тәуекелдерін азайтуға бағытталуы тиіс. Әсіресе, деректерді қорғау, әділеттілікті қамтамасыз ету және халықтың цифрлық сауаттылығын арттыру маңызды.

Жалпы алғанда, жасанды интеллект адамзат дамуының жаңа дәуірін ашуда. Оның әлеуеті зор, бірақ

қауіптері де соған сәйкес үлкен. Этикалық талаптарды сақтап, жауапты басқару жүйесін құру арқылы ғана ЖИ қоғамға пайдалы құрал бола алады. Сондықтан жасанды интеллектті дамытуда басты қағида – адам құқықтарын қорғау, әділеттілік пен сенімді қамтамасыз ету.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Floridi, L. The Ethics of Artificial Intelligence: Principles, Challenges and Opportunities. Oxford University Press, 2023.
2. OECD. Advancing Accountability in AI. OECD Publishing, 2023.
3. European Commission. Artificial Intelligence Act (AI Act) : Regulatory Framework. Brussels, 2024.
4. Kijewski, S. et al. "The Rise of Checkbox AI Ethics: A Review." Frontiers in AI and Society, 2024.
5. Gao, D. K. AI Ethics. ScienceDirect, 2024.

НӘСІЛ СЫМБАТ БЕЙБІТҚЫЗЫ, Алматы қаласы Білім басқармасының «Almaty Polytechnic College» КМҚК

ҰЛТТЫҚ РУХАНИЯТЫМЫЗДЫҢ ӨЗЕГІ – ТІЛ

Тіл – халықтың жаны, рухының кілті, мәдениетінің мәйегі. Әр ұлттың тарихы, дүниетанымы мен болмысы алдымен өз тілінде сақталады. Тілсіз рух болмайды, рухсыз ел өмір сүре алмайды. Сондықтан ұлттық руханияттың өзегі де, бастауы да – ана тілі.

Қазақ халқының рухани әлемі өте бай. Ол байлық жырлар мен ертегілерде, мақал-мәтел мен шешендік сөздерде, терме мен толғауда, ең бастысы – қазақ тілінде сақталған. Әр сөздің түбінде ғасырлар бойы жиналған даналық жатыр. Мысалы, «Жеті атасын білмеген – жетесіз» деген нақыл – бір ғана сөйлеммен халықтың тәрбие философиясын аңғартады. Тіл арқылы біз сол рухани дүниені, ата-баба аманатын жеткіземіз. Қазақ тілі – ұлттық болмыстың айнасы. Онда қазақтың мінезі, мейірімі, сабыры мен даналығы бар. «Сәлем берді», «Бата алды», «Құтты болсын айтты» сияқты тіркестердің өзі халқымыздың ілтипат пен ізетті жоғары қойғанын көрсетеді. Бұл сөздер жай грамматикалық құрылым емес, руханияттың көрінісі. Әр ұлттың өзіндік ойлау жүйесі мен өмір салты тілінде сақталады. Қазақ халқы үшін тіл – тек қатынас құралы емес, ұлттың жаны мен намысы. Бала тілі ана тілінде шықпаса, ұлттың болашағы бұлыңғыр. Сол себепті әр ата-ана өз баласына қазақ тілін сіңіруі қажет. Мектеп пен отбасының, қоғам мен мемлекеттің ортақ мақсаты – қазақ тілін күнделікті өмірдің басты тіліне айналдыру. Бұл – нағыз рухани жаңғырудың бастауы.

Ұлттық руханият – халықтың ішкі мәдени деңгейі, адамгершілік құндылықтары мен дүниетанымының жиынтығы. Ал осы руханияттың берілуі тіл арқылы жүзеге асады. Егер тіл әлсіресе, руханият та жұтандайды. Бүгінгі ұрпақтың ұлттық сана-сезімін ояту үшін ең алдымен тілге деген сүйіспеншілікті күшейту қажет. Қазақ тілін сақтау – рухани тәуелсіздікті сақтау. Елдің тәуелсіздігі шекара мен заңнан ғана тұрмайды, ол – сана мен тілдің бостандығында. Өз тілін менсінбеген ел өз болашағын

да менсінбейді. Ұлт рухының биіктігі – тіл мәртебесіне тікелей байланысты. Сондықтан тілді қорғау – рухани қорған тұрғызумен тең.

Қазіргі қоғамда тіл мәселесі тек лингвистикалық емес, идеологиялық мәнге ие. Қазақ тілінің қолданыс аясы кеңеймей, ұлттық рухани жаңғыру толық жүзеге аспайды. Мемлекеттік тілде сөйлеп, жазып, ойлау – рухани дербестікке бастайтын жол. Тіл арқылы адам өз халқының тарихын, әдебиетін, мәдениетін сезінеді. Бұл – рухани байлықтың негізгі қазығы.

Алаш зиялыларының саяси және рухани күресіндегі негізгі мақсат, орасан міндет, ол ұлтымызды ұйыстыру, сол арқылы елдігімізді айқындау десек, онда осындай ұланғайыр сауапты істің аясында ана тілімізді сақтау мәселесі тұрды. Алаш қайраткерлерінің қай-қайсы да тілдің саяси, қоғамдық һәм рухани үлкен күш, ұлтты біріктіруші қуатты құбылыс екендігін жақсы сезінді. Сондықтан да Алаш сияқты аса ірі қозғалыстың рухани тінінде қазақ тілі мәселесі ерекше орынға ие болды. А. Байтұрсынұлы «Өз тілімен сөйлескен, өз тілімен жазған жұрттың ұлттығы еш уақытта адамы құрымай жоғалмайды. Ұлттың сақталуына да, жоғалуына да себеп болатын нәрсенің ең қуаттысы – тіл»-деп ұлттық рухтың, болмыстың негізі де, арқауы да, тіл екендігін алғаш аңғартты. Ахаңның осы сөзіне орайлас пікірлерді Алаш зиялыларының көпшілігі білдірді. Айталық, Ғұмар Қараштың: «Тіл сақтауға мүмкін болғанда, тіл сақталуға тиіс. Біз тілімізді қанша сақтасақ, ұлтымызды да сонша сақтаған боламыз», Мұстафа Шоқайдың: «Ұлттық рухтың негізі – ұлттық тіл. Кешегі Ресей тіліміздің дамуына жол бермеді. Ол кезде біздің ұлттық басылымдар шығару құқығымыз жоқ болатын», Халел Досмұхамедұлының: «Ана тілін жақсы біліп тұрып бөтенше жақсы сөйлесең, бұл – сүйініш; ана тілін білмей тұрып бөтенше сөйлесең, бұл – күйініш. Өз тілін білмей тұрып, жат тілге еліктей

беруі зор қате. Бұл оқығандардың һәм оқушылардың есінен шықпауы керек, Мағжан Жұмабаевтың: «Ұлттың ұлт болуы үшін бірінші шарт – тілі болу» дегендері біздің заманымызға үндес, өзекті пікірлер. Егер біздің тіліміз егемен елдің, дербес мемлекеттің мемлекеттік тілі екендігін, осы мәртебелі тіліміздің өзінің тұғырына толық қонбай жатқанын ескерсек, Алаш зиялылары өсиетінің бағасы да, маңызы да еселеп артады.

Бүгінгі жастар – ұлттық тіл мен мәдениеттің жалғастырушысы. Сол себепті жастардың қазақ тілінде еркін сөйлеуі, ой еркіндігін ана тілінде жеткізуі – рухани кемелдіктің белгісі. Қазақ тілін үйрену – міндет емес, ар мен намыс мәселесі. Себебі өз тілін білмей, өзге мәдениетті терең түсіну мүмкін емес.

Тіл мен рух байланысын өнер мен әдебиеттен де көреміз. Мысалы, Абайдың «тілге жеңіл, жүрекке жылы тиер» өлеңдері – рухани тазалықтың көрінісі. Ол тіл арқылы ұлттың мінезін, ойлау қабілетін, арман-мұратын көрсетті. Сол сияқты М. Әуезовтің шығармалары қазақ тілінің байлығын ашып, ұлт руханиятының биігін айқындады. Әдебиет те, өнер де тілсіз өмір сүре алмайды. Өйткені тіл – рухани шығармашылықтың тынысы.

Ана тілі – рухани тәуелсіздіктің тірегі. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев: «Қазақтың болашағы – қазақ тілінде» деген болатын. Бұл сөздің мәні зор. Тіл тек қатынас құралы емес, ол — ұлттың ойлау жүйесі, мінезі, болмысы. Тіл арқылы адам өз халқының мәдениетін, әдебиетін, тарихын таниды. Ана тілінде ойлап, өз тілінде жазған адам ғана шынайы ұлттық тұлға бола алады. Бүгінгі таңда қазақ тілін ғылым мен техника, бизнес пен саясат саласында кеңінен қолдану – елдің рухани дербестігін нығайтудың жолы. Тіл –

ұрпақтар арасындағы алтын көпір. Қадыр Мырза Әлі атамыз: «Өзге тілдің бәрін біл, өз тілінді құрметте» деп, көптілділіктің артықшылығын мойындай отырып, туған тілдің қадірін бәрінен жоғары қойған. Себебі тіл арқылы ұрпақ ата-баба мұрасын қабылдайды, ұлттық рухани кодын сақтайды. Бүгінгі жас ұрпақ ана тілінде еркін сөйлей, жаза, ойлай алса — бұл елдің болашағының жарқын боларының кепілі. Ал егер тілге немқұрайлы қарасақ, өзімізді жоғалтамыз. Жаһандану дәуірінде өзге мәдениеттердің ықпалы күшейіп келе жатқанымен, өз тілін ардақтай білген ел ешқашан жұтылып кетпейді. Түркия, Жапония, Корея сынды мемлекеттер өркениет көшінде алға шықса да, өз тілін ұлттық идеологияның өзегіне айналдырды. Біз де сондай ұлт болуға тиіспіз. Қазақ тілінің өміршеңдігі – біздің рухымыздың өміршеңдігі. Бүгінгі таңда қазақ тілін дамыту – ел дамуының басты бағыты. Мемлекет тіл саясатын қолдап отыр, бірақ ең үлкен жауапкершілік – әр азаматтың мойнында. Қазақша сөйлеу – сән емес, саналы таңдау. Ана тілін күнделікті өмірде қолдану арқылы ғана біз ұлттық руханиятымызды сақтай аламыз. Қазақтың рухани қазынасы тілмен бірге жанарып, түлеп отырады. Егер тіл жойылса, сол қазына да жоғалады. Сондықтан әрбір қазақ тіл тағдырына бейжай қарамауы керек. Ана тілі – ұлттың рухани жүрегі. Жүрек соғуын тоқтатсақ, өмір де тоқтайды. Тілдің де тағдыры дәл солай.

Қорыта айтқанда, ұлттық руханият пен тіл – біртұтас ұғым. Бірі болмаса, екіншісі өмір сүре алмайды. Тіл – ұлттық рухтың тамыры, руханият – сол тілдің мәңгілік жемісі. Тілімізді құрметтеу – ұлт болашағын қорғау, рухымызды сақтау. Ана тілін ардақтаған елдің рухы биік, болашағы жарқын болады.

АЛЫМХАНОВА САНДУГАШ КАБДИЛКАМИТОВНА,

Алматы қаласы, Бостандық ауданы
 ҚМҚК №92 бөбекжай – балабақшасы
 Тәрбиешісі

КӨЛІК ТҮРЛЕРІ

Білім беру дағдылары: Коммуникативтік дағды, Танымдық және зияткерлік дағды, Физикалық дағды, Элеуметтік-эмоционалды дағды, Шығармашылық дағды.

Ұйымдастырылған іс- әрекет: Тіл дамыту, Математика негіздері, Көркем әдебиет, Музыка, Қоршаған әлеммен таныстыру.

Ұйымдастырылған оқу қызметінің тақырыбы: «Көлік түрлері»

Мақсаты: Балаларды көлік түрлерімен таныстыру. Көлік түрлерін ерекшеліктеріне қарай топтастырып (жерде, суда, әуеде, арнайы темір жолдарда) атқаратын қызмет аясына қарай салыстыра білуге үйрету. Олардың қызметінің маңыздылығы туралы ұғымдарын кеңейту.

Әдіс – тәсілдері: Түсіндіру, сұрақ – жауап, саяхат, ойын, ғажайып сәт.

Күтілетін нәтиже:

Біледі: Көліктердің түрлерін ажыратып, қызметін біледі

Игереді: Барлық көліктер адамға қызмет етеді. Көліктердің түрлерін өзгеріп көбеюі адамның қиялына шығармашылығына байланысты екенін, пайдасы мен зиянын.

Меңгереді: Көліктердің сыртқы құрлысы мен қызметіне қарай ажыратады.

Көрнекіліктер: Тақырып мазмұнына байланысты суреттер, интерактивті тақта, Геаборт, ойыншықтар, үлестірмелі көрнекіліктер.

Билингвальды компоненттер: көліктер – транспорты, бағдаршам – светофор, арнайы көліктер – спец. техника.

Ұйымдастырылған қызмет барысы:

Шаттық шеңбері:

Кел балалар ортаға

Үлкен шеңбер жасайық

Қол ұстасып ортаға

Әрқашан дос болайық

Бәріміз аман болайық

Бәріміз тату болайық

Бәріміз бірге болайық

Еліміз тыныш болсын

Мативациялық қозғаушылық

Кіріспе бөлім:

Балалар оқу қызметін бастамас бұрын 3 түрлі қызыл, сары, көк асықтарды өз қалауларың бойынша түсті таңдап алып үш топқа бөлініп отырамыз.

- Бүгінгі оқу қызметіміздің тақырыбы: Көліктер

- Ғажайып қораптың ішінен түрлі түсті шарлар шығады.

- Шарлардың түсін айтып олар қандай жыл мезгіліне сәйкес келетінін ажырату

- Сары шар сұрақтары

- Ақ шар сұрақтары

- Жасыл шар сұрақтары

- Қызыл шар сұрақтары

- Балалар жауабы.

- Балаларға балабақшаға немен келетінін сұрау

- Балалар сендер әр түрлі көлік түрлерін айттыңдар

- Балаларға слайдтан көлік түрлерін көрсетіп таныстыру.

- Ертеде адамдар алыс жерлерге жануарлар арқылы және оарға жегілген екі дөңгелекті арбалармен қатынасқан. Кейінірек адамдар жеңіл көліктерді ойлап тапқан Адамдар көліктерді алыс жерлерге қатынас жасау үшін пайдаланады. Арнайы көліктер де өте көп екен. Балалар көліктердің пайдасы қалаған жеріңе тез жеткізеді. Ал зияны ауаны ластайды. Ауа ластамау үшін ағаш көшеттерін көп отырғызып электро көліктерді көп пайдалану керек.

Ойын: « Поезд вагондарын ретімен қой. »

Ойын шарты: Балалар ретімен сан жазылған вагондарды қояды.

- Балалар қалай ойлайсындар басқа планетаға қандай көлік ұшып бара алады?

Дидактикалық ойын: «Төртіншісі артық»

Әр бала жеке алдында тұрған тапсырманы орындайды.

- Көшедегі қимыл қозғалысты реттеу үшін не қажет деп ойлайсындар?

- Балалар жауабы

Ойын: «Бағдаршам»

Ойын шарты: Жанатын бағдаршам ортада тұрады. Қызыл көзі жанғанда қозғалмай тұрады балалар. Сары көзі жанғанда шапалақтайды, жасыл көзі жанғанда орындарында жеңіл жүріспен секіреді.

Сергіту жаттығуы.

слайдтан қайталап жасайды.

Көліктер туралы тақпақтар:

Азамат.

Төрт аяғым дөңгелек

Адамсыз мен жүрмеймін

Барлық жерге жеткізіп

Қаласаңыз апарам

Іңкәр

Барлық жерге жеткізем

Озып шығам құстарды

Қаласаңыз апарам

Қанат қақпай ұшамын

Мен ұшақпын зырлаған

Батыржан

Таусылмайтын жолы ұзын

Мынау менің пойызым

Тық – тық, тук – тук

Жолға шықтық

Тақ – тұқ, тақ – тұқ

Шамды жақтық

Беп!

Жолдан кет!

Дидактикалық ойын: « Дауысынан таны»

Шарты: Үнтаспадан көліктердің дауысын ажыратып және бірге дыбыстайды.

Жаттығу: Тыныс алу жаттығуы бутылкамен

Ойын: Не қайда жүреді (ұжымдық жұмыс)

Шарты: Көлемді бейнелі сурет арқылы көліктерді орналастыру

Саусақ жаттығуы:

Жалғыз саусақ тіптіде

Ұстай алмас жіптіде

Екі саусақ бірікті

Ине қолға ілікті

Үш саусағым орамды

Жүгіртеді қаламды

Өнерлі екен он саусақ

Қала салсақ

Жол салсақ

1 – топ: Геабортпен зымыран жасайды

2 – топ: Автобус жапсырады

3 – топ: қағаздан ұшақ жасайды

Рефлексиялық – түзетушілік:

Өзін өзі бақылау және өзі атқарған жұмысқа баға беру.

- Балалар көліктер қанша топқа бөлінеді?

- Зымыранды немен жасадық?

- Балаларды ұйымдастырылған оқу қызметінде белсенділік танытқаны үшін мадақтау.

CHAZHABAYEVA DINARA, TOLEU ERMEK,

Teachers of English language at

Almaty State Business College

Almaty, Kazakhstan

REVOLUTIONARY METHODS FOR TEACHING ENGLISH TO THE DIGITAL-NATIVE GENERATION

Abstract. This article explores cutting-edge methods for teaching English to the digital generation. With the rise of technology and the pervasive use of digital devices among today's students, educators face the challenge of adapting their teaching approaches to meet the needs and preferences of the learners. From interactive digital platforms to gamified learning experiences, the article highlights how educators can leverage numerous resources to create dynamic and effective English language instruction tailored to the digital generation.

Keywords: methods, digital aboriginals, language acquisition, language learning apps

What would be the best ways to improve your English skills? Improving English means improving your grammar skills as well as having good communication skills, good vocabulary and a proper pronunciation. English is the most studied language in the world. In the era of the Internet, international relations, business and education, English has also become the most global and universal language for communication.

What do we know about Digital Aboriginals? Digital native is a term coined by Marc Prensky in 2001 to describe the generation of people who grew up in the era of ubiquitous technology, including computers and the internet. (1) Hence, we understand that this generation for whom digital technology has been a fundamental aspect of their upbringing. They have a constant need to use certain technologies. This generation is accustomed to using various technologies from an early age, such as computers, the internet, smartphones, etc.

Currently, teaching goes beyond the textbook - the teacher's notebook. One reason for this trend is the need of students who are accustomed to doing everything using

technology. They tend to engage in online shopping, messaging, recipe browsing, bill payment, and even socializing. Given the prevailing trend towards student-centered learning, it is seen as advantageous to acknowledge and cater to the needs of students whenever feasible.

As the current generation of young students grows along with ever-evolving technology, teachers should introduce some IT technologies into their practice to stimulate interest, motivate and increase the dynamics of lessons. Teachers spend time on self-development using, for example, some massive open online courses. They can also look for apps, websites, and programs that could motivate students and increase their participation. Digital tools and resources offer endless possibilities for enhancing language learning, from interactive websites and mobile apps to virtual reality simulations and artificial intelligence-driven platforms. Now, we aim to explore the different approaches and methodologies for both practicing and teaching English

When it comes to using digital platforms for teaching English, several methods have proven to be effective in engaging learners and facilitating language acquisition. Here are some of the best methods:

Firstly, Interactive Language Apps. Language learning apps offer interactive lessons, exercises, and games that cater to various proficiency levels. These apps often incorporate gamification elements, such as rewards and progress tracking, to keep learners motivated and engaged. For example, Duolingo is one of the most renowned language learning applications, employing gamified lessons that encompass vocabulary, grammar, and sentence construction. It uses a variety of exercises, including listening, speaking, and translation tasks, to help learners practice English in an

interactive way. Another example is Rosetta Stone: Rosetta Stone provides immersive language learning experiences through interactive lessons and activities. It uses a dynamic immersion method that encourages learners to think and speak in English from the start, without relying on translation.

Secondly, Online Language Courses: Many reputable institutions and organizations offer online English courses through platforms like Coursera, UdeMy. These courses provide structured lessons, video lectures, quizzes, and assignments, allowing learners to study at their own pace and receive feedback from instructors.

Thirdly, Virtual Tutoring Sessions: Platforms like Preply, and Verbling connect learners with qualified language tutors for one-on-one or small group sessions via video conferencing. These sessions offer personalized instruction, real-time feedback, and opportunities for conversational practice.

Fourthly, Language Exchange Websites: Websites like Tandem, HelloTalk, and Conversation Exchange facilitate language exchange partnerships between learners from different countries. Through text, voice, or video chat, learners can practice English with native speakers while helping them learn their native language in return.

Next, Online Language Communities: Social media platforms, forums, and online communities dedicated to language learning, such as Facebook groups, provide opportunities for learners to interact with fellow learners and native speakers, ask questions, share resources, and practice their language skills.

Digital Language Learning Platforms: Dedicated language learning platforms like LingQ, FluentU, and Memrise offer immersive experiences through authentic content, such as articles, videos, and podcasts, accompanied by interactive features like vocabulary drills, comprehension exercises, and spaced repetition systems.

Educational YouTube Channels: There are numerous YouTube channels dedicated to English language learning, offering tutorials, grammar lessons, vocabulary explanations, pronunciation practice, and language tips in an engaging and accessible format.

Language Learning Websites: Websites like BBC Learning English, ESL Library, and EnglishClub provide a wealth of free resources, including articles, audio recordings, grammar explanations, quizzes, and interactive exercises, catering to learners of all levels. By incorporating these methods into their language learning routine, learners can take advantage of the convenience, accessibility, and effectiveness of digital platforms to enhance their English language skills.

Children can use their tablets, computers to familiarize themselves with the material provided by the instructor or test their knowledge (for example, answer questions from the quiz using Quizlet.com). Widespread access to devices such as computers, mobile phones, the Internet, interactive whiteboards, etc. has led to the emergence of the term «language learning based on technology», which has various forms.

The integration of technology in English language learning is not merely a trend but rather a response to the evolving needs of today's learners. As technology becomes more integrated into our daily lives, it's clear that digital natives need learning environments that reflect their technological immersion. Educators are now tasked with innovating and adapting traditional teaching methods to ensure that they are effective for this tech-savvy generation. Digital tools offer a variety of benefits that make learning English more engaging, personalized, and accessible, particularly for students who are

increasingly accustomed to self-directed, on-demand learning experiences

Furthermore, the importance of incorporating multimedia and interactive elements cannot be overstated. English learners, particularly digital natives, thrive in environments where they can engage with content in multiple formats—text, audio, video, and interactive elements. This multimodal approach enhances retention and comprehension, as it caters to different learning styles. Research shows that when students are exposed to varied types of content, including video tutorials, podcasts, and online discussions, their understanding of the language deepens and their skills improve more effectively than with traditional methods alone (Blin, 2017).

Another emerging trend is the use of augmented reality (AR) and virtual reality (VR) technologies, which offer immersive learning experiences. These technologies have the potential to revolutionize language instruction by allowing students to "live" in an English-speaking environment. For instance, with VR, students can experience virtual field trips to English-speaking countries, engage in virtual role-plays, or participate in interactive scenarios that simulate real-world situations. AR, on the other hand, can overlay English language content onto the real world, making learning both fun and practical. This method is particularly effective for young learners, who are more likely to retain vocabulary and grammar through visual and interactive experiences.

In addition to these advanced technologies, the role of artificial intelligence (AI) in language learning cannot be overlooked. AI-powered platforms, such as Google Assistant or Siri, allow students to practice their pronunciation and conversational skills by interacting with virtual assistants. Moreover, AI-driven platforms like Grammarly and QuillBot provide instant grammar checks, suggesting corrections and offering explanations. These tools help students identify common mistakes and refine their language skills autonomously, enabling a more self-sufficient approach to learning.

Moreover, language learning platforms like Lingoda, Memrise, and Babbel are leveraging data analytics to personalize learning experiences. These platforms track student progress and adapt the content based on individual strengths and weaknesses, ensuring that the pace and content are always tailored to the learner's needs. This personalized approach fosters a sense of achievement, as learners can see their progress and focus on areas where they need improvement.

The role of language communities cannot be underestimated either. Platforms such as Tandem and HelloTalk create opportunities for students to engage with native speakers in real-time, facilitating conversational practice and cultural exchange. These platforms connect learners with speakers from all over the world, creating an authentic, real-world context for language learning. This exchange of languages and cultures helps students gain deeper insights into how language is used in real-life scenarios, thus improving their fluency and understanding of English in diverse contexts. Additionally, such platforms offer a sense of community, combating the isolation that some online learners may feel.

One of the key advantages of digital language learning is the flexibility it offers. Unlike traditional classroom learning, students can access materials and lessons at any time, from anywhere. This flexibility is particularly beneficial for adult learners who may have work or family commitments. Online learning platforms, including Coursera, edX, and UdeMy, provide a wide range of English language courses that

cater to different proficiency levels and specific language skills, such as business English or English for academic purposes. These platforms allow learners to access high-quality content from prestigious institutions, making education more inclusive and accessible to people all over the world.

Gamification is another powerful tool that has gained significant traction in the realm of language learning. By integrating game-like elements into lessons—such as earning points, leveling up, and competing with others—educators can significantly increase student engagement. Apps like Duolingo use this approach to make learning more enjoyable and less tedious, turning language acquisition into a game. By completing exercises and reaching milestones, students feel a sense of accomplishment, which motivates them to continue learning. This approach also fosters friendly competition and encourages students to stay consistent with their studies.

Social media is another tool that has revolutionized language learning. Platforms like YouTube, Instagram, and TikTok have become integral parts of many learners' routines. Educational YouTube channels dedicated to teaching English, such as BBC Learning English or EnglishAddict with Mr. Duncan, offer a wealth of free resources, from vocabulary lessons to tips on pronunciation and grammar. Short-form content, like TikTok videos, also serves as an engaging way to learn vocabulary and idiomatic expressions in a fun, interactive format. Social media fosters peer-to-peer learning, where students can share resources, ask questions, and connect with like-minded individuals.

Language Learning Websites such as BBC Learning English, EnglishClub, and ESL Library continue to be essential resources for language learners. These websites offer everything from grammar lessons to interactive quizzes, allowing students to test their knowledge and reinforce their learning in a structured way. Many of these websites also offer free access to audio and video content, providing students with the opportunity to practice their listening skills. The flexibility and variety of resources available on these platforms make them ideal for learners at every stage of their language journey.

The importance of pronunciation has always been a key focus in language learning, and new technologies have made this process easier and more interactive. Applications like Elsa Speak and Speechling use AI to assess pronunciation, providing real-time feedback and personalized recommendations for improvement. This is particularly useful for learners who do not have access to native speakers or who feel self-conscious about speaking.

Finally, Mobile Learning (M-Learning) has taken language education to new heights by enabling students to learn English directly on their smartphones. Mobile apps like Anki, Quizlet, and Memrise allow learners to practice vocabulary and grammar at any time, even when they are on the go. M-Learning enables learners to make the most of their time by turning even short periods of downtime—such as during a commute—into productive learning opportunities.

In conclusion, as the digital-native generation continues to dominate the educational landscape, it is clear that technology plays an essential role in enhancing language learning. The integration of digital tools such as interactive apps, online courses, language exchange platforms, AI-driven resources, and gamification offers students a more dynamic, engaging, and personalized learning experience. These methods provide opportunities for learners to practice English in authentic contexts, receive real-time feedback, and build a sense of community with other learners. Furthermore, the flexibility and accessibility of digital learning platforms make it easier for students to continue their studies independently, at their own pace, and from anywhere in the world.

Educators, too, must continue to adapt and embrace new technologies to meet the evolving needs of their students. As technology advances, so too do the possibilities for language learning. The future of English language instruction lies in the innovative use of these digital tools, ensuring that learning remains relevant, effective, and enjoyable for the next generation of learners.

References

1. Prensky, M. (2001), "Digital Natives, Digital Immigrants Part 1", *On the Horizon*.
2. Blin, F. (2017), "Emerging Technologies and the Future of Language Education", *Computer-Assisted Language Learning*, 30 (5), 497-510.
3. Hayo, S. (2016), "The Role of Gamification in Language Learning", *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 11 (3), 39-48.
4. Sharma, P., & Barrett, B. (2017), "Innovative Pedagogies in Digital Learning: An Analysis of Immersive Technologies", *Technology in Education*, 12 (1), 32-45.
5. Pereira, S. (2020), "The Impact of VR and AR in Language Learning", *Language Learning & Technology*, 24 (2), 98-112.
6. Tharp, R. (2019), "Effective Use of Virtual Tutoring for Language Acquisition", *Journal of Online Learning*, 14 (4), 121-133.

Журнал редакцияның компьютер орталығында теріліп, беттелді.
«Рухани жаңғыру» баспа орталығында басылды.
Пішімі 17,5x24,5 көлемі 11 баспа табақ. Офсеттік басылым
Таралымы 1000 дана
Тапсырыс №435
Бағасы келісімді.
Қаріп түрі «Таймс». Қағазы офсеттік